

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

МОРОЗ СВІТЛАНА АНАТОЛІВНА

УДК 354 [378.4:316]

**МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

МИКОЛАЇВ – 2023

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий консультант: доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України
ДОМБРОВСЬКА Світлана Миколаївна,
Національний університет цивільного захисту України, проректор – начальник навчально-науково-виробничого центру.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України
ШЕВЧЕНКО Сергій Олексійович,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, професор кафедри управління та адміністрування;
доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України
СИЧЕНКО Віктор Володимирович,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», ректор;
доктор наук з державного управління, доцент
АЖАЖА Марина Андріївна,
Запорізький національний університет, професор кафедри менеджменту організацій та управління проектами.

Захист відбудеться *21 січня 2023 р.* о 12 00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.053.03 у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили.

Примірник докторської дисертації; реферат; висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів докторської дисертації; відгуки офіційних опонентів та облікова картка дисертації оприлюднені на офіційному веб-сайті Чорноморського національного університету імені Петра Могили - <https://chmnu.edu.ua/spetsializovana-vchenarada-d-38-053-03> відповідно до вимог Постанови КМУ України від 17 листопада 2021р. № 1197 «Про порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук»» 14 вересня 2022 р.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради, д. держ. упр.

Л. В. Антонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження обумовлена, з одного боку, нормами програмних документів міжнародного, державного та регіонального рівнів щодо зобов'язань України у реформуванні системи вищої освіти та забезпеченні її якості, а з іншого – безпосередніми очікуваннями учасників соціально-трудових відносин та суб'єктів суспільно-політичного розвитку держави. До найбільш значущих за потенціалом свого впливу на місце та роль держави у забезпеченні якості вищої освіти, слід віднести такі програмні документи: підсумковий документ за результатами роботи 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» та опрацьовані відповідно до його норм Урядом України «Цілі сталого розвитку в Україні» – в частині зобов'язань України щодо забезпечення якісної та доступної освіти на кожному з рівнів її реалізації; Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – в частині норм щодо необхідності реформування та модернізації системи вищої освіти України відповідно до принципів Болонського процесу та вимог підписантів Угоди про підвищення якості вищої освіти в Україні; Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти – в частині рекомендацій фахових по відношенню до проблематики якості вищої освіти європейських інституцій щодо напрямів узгодження позицій представників Європейського простору вищої освіти зі змісту процедур забезпечення якості навчання і викладання, а також механізмів їх реалізації; Міжнародний стандарт ISO 21001:2018 «2018 «Освітні організації. Системи менеджменту для освітніх організацій. Вимоги та настанови щодо використання» – в частині інституалізації стандартів менеджменту якості освіти. Серед програмних документів національного рівня слід звернути увагу на: Стратегію сталого розвитку України до 2030 року; Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки; Закони України (Про вищу освіту, Про освіту, Про наукову та науково-технічну діяльність), а також інші нормативно-правові акти. Крім того, про актуальність обраної проблематики свідчить факт поступового відставання українських закладів вищої освіти (ЗВО) від так званих університетів світового рівня в міжнародних академічних рейтингах за критерієм якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти.

Проблематика управління функціонуванням та розвитком системи вищої освіти, а відповідно й питання управління забезпеченням її якості, не може вважатися прерогативою виключно однієї з галузей знань, адже фокус її предметно-об'єктної уваги актуалізується через призму відразу декількох принципово різних за своїм змістовно-цільовим спрямуванням різновидів наукового знання. Традиційно вважається, що теоретико-методологічне підґрунтя для розвитку сучасного наукового дискурсу з проблематики менеджменту вищої освіти було закладено у межах педагогічної наукової думки. Серед представників цієї науки неабиякий внесок у дослідження питань теорії та методики управління освітою, а також питань забезпечення якості

вищої освіти, було здійснено В.П. Андрущенком, В.П. Бехом, В.Ю. Биковим, С.А. Калашніковою, В.Г. Кременем, В.І. Луговим, В.В. Олійником та багатьма іншими дослідниками. У межах галузі знань «Публічне управління та адміністрування» проблематика формування та реалізації державної політики у сфері вищої освіти набула свого розвитку у роботах: М.А. Ажажи, С.А. Вавренюка, І.А. Семенець-Орлової (конкретизовано завдання та визначено пріоритетні напрями державного управління розвитком вищої освіти); С.М. Домбровської, Д.В. Карамішева, В.В. Сиченка (обґрунтовано механізми розв'язання проблем державного управління розвитком системи вищої освіти); Г.В. Коваль, І.П. Лопушинського, В.Д. Філіппової (проведено аналіз змісту та практики функціонування систем вищої освіти в європейських країнах); В.М. Мороза, О.В. Поступної, С.О. Шевченка (обґрунтовано напрями удосконалення механізмів державного регулювання розвитку системи вищої освіти України) та інших дослідників. Вагомий внесок у розв'язання проблем публічного управління розвитком сфери вищої освіти та забезпечення її якості було здійснено представниками зарубіжних наукових шкіл, а саме: Р. Барнеттом, Д. Грін, Р. Льюїсом, М. Оулі, П. Перрі, Я. Райзбеком, Д. Смітом, В. Стаббсом, Дж. Фінчем та іншими вченими. В основу формування теоретико-методологічного підґрунтя для становлення та подальшої розбудови сучасної наукової парадигми публічного управління забезпеченням якості вищої освіти покладено напрацювання фундаторів галузі знань «Публічне управління та адміністрування», а саме: Антонової Л.В., В.В. Бакуменка, В.П. Беглиці, В.Є. Воротіна, А.О. Дегтяра, В.М. Ємельянова, В.М. Князева, Н.Р. Нижник, Ю.В. Палагнюк, І.В. Розпутенка, В.В. Тертички та інших науковців.

Визнаючи вагомість внеску вищезгаданих вчених у розвиток проблематики теоретико-методологічного обґрунтування механізмів державного управління системою вищої освіти, слід звернути увагу на той факт, що проблема публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти, не набула свого остаточного розв'язання у межах галузі знань «Публічне управління та адміністрування». На свій подальший розвиток потребують питання теоретико-методологічного обґрунтування реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні, а також напрямів удосконалення механізмів публічного управління у її межах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота висвітлює результати наукових досліджень автора, отриманих при виконанні: 1) науково-дослідної роботи навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України – «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007), у процесі виконання якої було розглянуто категоріальний зміст феномену державної політики у сфері вищої освіти та забезпечення її якості, а також розроблено зміст комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти; 2) науково-дослідної роботи кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» – «Соціологічний супровід

моніторингу якості освіти в сучасному університеті» (номер державної реєстрації 0121U113440), у межах якої було проведено аналіз змісту міжнародних стандартів якості та обґрунтовано напрями використання їх норм для вдосконалення системи забезпечення якості вищої освіти в Україні.

Мета й завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методологічних засад формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні, а також розробка практичних рекомендацій щодо напрямів удосконалення змісту та практики використання механізмів публічного управління у її межах.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі *завдання дослідження*:

- узагальнити теоретико-методологічні підходи до формулювання категоріального змісту феномену якості вищої освіти у межах наукового дискурсу проблематики публічного управління;
- уточнити зміст базових по відношенню до проблематики публічного управління забезпеченням якості вищої освіти категорій;
- надати характеристику рівням забезпечення якості вищої освіти та визначити місце і роль держави на кожному з них;
- конкретизувати структуру та елементи системи забезпечення якості вищої освіти, а також ідентифікувати суб'єктів і визначити об'єкти публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти;
- розробити комплексний механізм публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти та обґрунтувати його зміст;
- систематизувати етапи становлення та розвитку системи забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, а також визначити місце та роль держави у відповідних процесах;
- провести аналіз практики використання механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти (на прикладі Фінляндії, Великобританії та Польщі);
- концептуалізувати категоріальний зміст феномену державної політики у сфері освіти та визначити характеристики його основних детермінант;
- конкретизувати зміст державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти, а також визначити основні принципи її формування та розвитку;
- сформулювати основні завдання суб'єктів публічного управління щодо напрямів реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти;
- запропонувати напрями вдосконалення механізмів призначення керівників ЗВО та укладання контрактів з науково-педагогічними працівниками в системі публічного управління забезпеченням якості вищої освіти;
- обґрунтувати потенціали механізмів ліцензування та сертифікації професійної діяльності науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої освіти.

Об'єктом дослідження є публічне управління у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Предметом дослідження є механізми публічного управління у сфері

забезпечення якості вищої освіти в Україні.

Методи дослідження. Науково-теоретичну та методологічну основу дисертаційного дослідження становлять фундаментальні положення теорії публічного управління, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблематики формування та реалізації державної політики у сфері вищої освіти, а також міжнародні та регіональні практики публічного управління якістю вищої освіти. У дисертації використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема, абстрагування, узагальнення, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, системного, комплексного аналізу тощо.

Використані у дисертаційній роботі системний та синергетичний підходи дозволили комплексно дослідити проблематику участі держави у забезпеченні якості вищої освіти, а також визначити особливості формулювання змісту та реалізації практик відповідних до цієї сфери механізмів публічного управління. Крім того, під час проведення наукового пошуку були використані філософські та загальнонаукові принципи та методи наукового пізнання, а саме: пошуково-бібліографічний та монографічний методи – для визначення науково-методологічного та інформаційно-аналітичного підґрунтя розгляду проблематики публічного управління забезпеченням якості вищої освіти; метод порівняльного аналізу – для дослідження концептуально-методологічних підходів і теоретико-практичних узагальнень вчених щодо особливостей формування систем забезпечення якості вищої освіти; метод термінологічного аналізу та логіко-семантичний метод – для розвитку категоріального змісту базових до обраної проблематики дослідження дефініцій, а також для визначенні сутності й змісту комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти; метод ретроспективного аналізу – для дослідження напрямів розвитку парадигми знань щодо феномену якості вищої освіти на різних етапах становлення моделей забезпечення якості вищої освіти; метод аналізу та синтезу – для з'ясування змісту системи забезпечення якості вищої освіти, а також визначення детермінант, які обумовлюють ефективність її функціонування; абстрактно-логічний метод – для формулювання висновків та пропозицій за напрямками дослідження; метод формалізації – для визначення суб'єктів та об'єктів системи забезпечення якості вищої освіти; метод екстраполяції – для поширення інформації отриманої під час аналізу місця та ролі держави у функціонуванні систем забезпечення якості вищої освіти в країнах ОЕСС, на діючу в Україні систему забезпечення якості вищої освіти.

Інформаційну основу дисертаційного дослідження склали: законодавство України, міжнародні стандарти якості; офіційні звіти міжнародних моніторингових місій; наукові публікації з досліджуваної проблематики; аналітична інформація баз даних Європейського простору вищої освіти, а також особисті дослідження авторки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розв'язанні важливої науково-прикладної проблеми використання та удосконалення механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні, а також обґрунтуванні напрямів подальшого розвитку парадигми якості управління системою вищої освіти. Виконання завдань дисертаційного

дослідження обумовило отримання результатів які мають наукову новизну за такими основними рівнями її актуалізації:

уперше:

– проведено комплексне дослідження проблематики удосконалення механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти на університетському та державному рівнях. Наукова новизна отриманого за цим напрямом дослідницької уваги результату розкривається через призму: опрацювання комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти та визначення змісту його основних елементів (дозволяє визначити та структурувати детермінанти системи менеджменту якості вищої освіти); концептуалізації наукових засад щодо формування державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти (дозволяє сприймати мету, зміст та принципи реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти у їх діалектичній єдності з компетенцією суб'єктів публічного управління);

– за результатами виявленої залежності якості вищої освіти від практик кадрових процедур призначення керівників ЗВО та укладання контрактів з науково-педагогічними працівниками було обґрунтовано пропозиції щодо: зміни механізму добору та призначення керівників ЗВО (зміна механізму вибору керівника ЗВО трудовим колективом на механізм підбору та призначення керівника ЗВО його власником), удосконалення механізму укладання контрактів з науково-педагогічними працівниками (обґрунтування необхідності запровадження у дію річного ефективного контракту);

– обґрунтовано потенціали використання механізмів ліцензування та сертифікації професійної діяльності науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої освіти. Запровадження у дію механізму ліцензування професійної діяльності науково-педагогічних працівників створює передумови для підвищення якості вищої освіти за рахунок: удосконалення процедур проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників; залучення до науково-педагогічної діяльності тих осіб, для яких відповідна діяльність не є основною; формування додаткових можливостей у виборі здобувачем вищої освіти індивідуальних траєкторій свого професійного розвитку. Використання потенціалів інструментарію професійної сертифікації науково-педагогічної діяльності сприятиме підвищенню якості вищої освіти за рахунок: впорядкуванню змісту та практики реалізації освітніх програм відповідно до очікувань стейкхолдерів та бенефіціарів; стандартизації освітніх технологій які використовуються для реалізації освітніх програм;

удосконалено:

– підходи щодо визначення місця та ролі суб'єктів публічного управління на кожному з рівнів забезпечення якості вищої освіти, а також конкретизації структури системи забезпечення якості вищої освіти. Існуючи у науковому дискурсі концепти були доповнені узагальненнями щодо: визначення пріоритетів у використанні механізмів публічного управління на кожному з рівнів забезпечення якості вищої освіти; конкретизації елементів системи забезпечення якості вищої освіти; персоналізації суб'єктів та визначення

об'єктів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти;

– парадигму розбудови змісту основних завдань суб'єктів публічного управління щодо напрямів формування та практики реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти, а саме – визначено основні детермінанти впливу держави та суспільства на якість вищої освіти з прийняттям до уваги їх потенціалів для мінімізації виникнення суспільно-політичних та соціально-економічних конфліктів в країні;

– існуючи у межах вітчизняної наукової літератури узагальнення щодо змісту та практики використання механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти. Запропонована за результатами аналізу змісту та особливостей функціонування систем забезпечення якості вищої освіти Фінляндії, Великобританії та Польщі парадигма знань передбачає використання таких потенціалів відповідних систем: позиціонування держави на рівні одного з основних суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти; підвищення рівня відповідальності здобувачів вищої освіти за якість своєї участі у навчальному процесі; удосконалення структури внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти; обов'язкове залучення здобувачів вищої освіти, незалежно від рівня її здобуття, до наукової та науково-дослідної діяльності ЗВО; вдосконалення методики оцінювання якості освітньої програми за рахунок підвищення значущості тих з критеріїв її експертизи, які висвітлюють зв'язки змісту освіти з реальним сектором економіки, а відповідно й з очікуваннями бенефіціарів та стейкхолдерів якості вищої освіти;

дістали подальшого розвитку:

– теоретико-методологічні підходи, в частині уточнення їх змісту щодо тлумачення феномену якості вищої освіти у межах наукового дискурсу галузі знань «Публічне управління та адміністрування», а також таких категорій як комплексний механізм публічного управління та державна політика у сфері освіти. Уточнення змісту понятійно-категоріального апарату дозволило конкретизувати суб'єктів та об'єкти публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти, а також визначити сукупність детермінуючих управлінську діяльність складових;

– класифікація етапів становлення та розвитку системи забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти в частині висвітлення місця та ролі держави у відповідних процесах. Уточнений зміст темпорально-часової та просторової парадигми становлення Європейського простору вищої освіти дозволив визначити компетенцію держави у межах процедур ресурсного та нормативно-правового забезпечення функціонування систем вищої освіти європейських країн на кожному з етапів реалізації норм Болонського процесу;

– практики використання механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти в частині обґрунтування доцільності запровадження у дію норм міжнародних стандартів якості, як тих що мають загальний фокус предметно-об'єктної уваги (ISO 9001:2015), так й тих які зосереджені на функціонуванні освітніх організацій (ISO 21001:2018). Адаптація вимог міжнародних стандартів якості до національної системи

забезпечення якості вищої освіти сприяє уточненню функцій суб'єктів публічного управління у сфері вищої освіти, а також підвищенню ефективності функціонування системи внутрішнього забезпечення якості;

– теоретико-методологічне підґрунтя щодо організації наукових пошуків у межах проблематики забезпечення якості вищої освіти в частині актуалізації питань узагальнення та інтерпретації зарубіжного досвіду з використання механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти, а також участі суб'єктів публічного управління у функціонуванні систем забезпечення якості вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні, а також опрацюванні практичних рекомендацій щодо напрямів удосконалення змісту та практики використання механізмів публічного управління у її межах. Отримані за результатами проведеного дослідження узагальнення та висновки були використані структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій, органами місцевого самоврядування, а також закладами вищої освіти.

Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації – під час роботи над змістом звіту «Про підсумки роботи освітянської галузі у 2018 – 2019», Плану роботи управління освіти і науки на 2019 рік, Плану роботи управління освіти і науки на 2020 рік тощо за такими основними напрямками: вдосконалення змісту та практики використання механізмів підвищення якості підготовки професійного розвитку педагогічних працівників в системі інституту післядипломної педагогічної освіти; використання окремих елементів системи ключових показників ефективності у межах процедури атестації науково-педагогічних працівників; включення питань забезпечення якості вищої освіти до порядку денного роботи ради директорів закладів вищої освіти та ради ректорів закладів вищої освіти, а також регіональної експертної ради; вдосконалення механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти на регіональному рівні, а також механізмів формування та виконання державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою тощо (довідка № 907-07/01-09/20 від 11.03.2020 р.).

Департаментом науки та освіти Харківської обласної державної адміністрації під час роботи над проектом плану роботи обласної державної адміністрації на I квартал 2020 р., змістом плану виконання Обласної програми розвитку освіти «Новий освітній простір Харківщини» на 2019-2023 роки за такими основними напрямками: підготовки проектів розпоряджень обласної державної адміністрації щодо ліцензування освітньої діяльності закладів освіти; удосконалення змісту процедур проведення незалежного оцінювання навчальних досягнень абітурієнтів закладів вищої освіти; обґрунтування місця та ролі проблематики якості вищої освіти в управлінні системою освіти на регіональному рівні (довідка № 01-35 / 622 від 11.02.2020 р.).

Департаментом освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації – за такими основними напрямками роботи: наукове обґрунтування

окремих з напрямів розвитку системи регіональної освіти в частині забезпечення якості її змісту та механізмів функціонування (регіональні цільові соціальні програми «Освіта Дніпропетровщини до 2021 року» та «Освіта Дніпропетровщини до 2024 року»); визначення пріоритетів розвитку систем забезпечення якості вищої освіти на організаційному рівні, а також напрямів підвищення ефективності виконання державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою; підготовка пропозицій щодо формування державної освітньої політики, розроблення проєктів регіональних програм, а також інших нормативно-правових актів у галузі освіти і науки; використання потенціалів річного ефективного контракту, а також підвищення ролі власників ЗВО у межах процедур добору та оцінювання кандидатів на посади керівників (довідка № 4450/0/211-22 від 04.11.2022 р.);

Національним університетом цивільного захисту України – в частині розвитку змістовного забезпечення передбачених до вивчення програмами підготовки магістрів та докторів філософії з спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» окремих навчальних компонент а саме: «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» та «Основи публічної політики» за (акт від 28.04.2022 р.).

Національним технічним університетом «Харківський політехнічний інститут» – в частині оновлення навчального контенту освітньо-професійних програм за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у межах таких освітніх компонент, як: «Теорія прийняття управлінських рішень»; «Стандарти якості управлінської діяльності»; «Державна політика» (акт від 10.11.2022 р. оформлено без номеру).

Основні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності органів публічного управління щодо удосконалення змісту та практики реалізації механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти, а також у повсякденній діяльності керівників ЗВО щодо розвитку системи внутрішнього забезпечення якості.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, яка містить одержані автором нові теоретичні положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливу науково-прикладну проблему використання та удосконалення механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні. У дисертації не використовувалися ідеї або розробки О.О. Ахмедової, В.М. Бабаєва, І.С. Буки, С.А. Буки, Л.М. Грень, С.М. Домбровської, Д.В. Єременка, С.В. Кальченка, І.Т. Манчак, В.М. Мороза, О.В. Мороза, О.О. Назарова, Р.І. Олексенка, А.С. Пасеки, А.Л. Помази-Пономаренко, О.В. Попової, О.Г. Романовського, В.П. Садкового, Н.В. Трусової, М.М. Удянського та І.М. Хмирова у співавторстві з якими були оприлюднені окремі наукові праці.

Апробація результатів дисертації. Основні з результатів дисертаційного дослідження були висвітлені та обговорені під час роботи науково-комунікативних заходів, а саме на: 1) міжнародних наукових конгресах: «Публічне управління XXI століття: традиції та інновації» (Харків, 2017); «Публічне управління XXI століття: портал можливостей» (Харків, 2020); 2) міжнародних науково-практичних та науково-методичних конференціях:

«Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи» (Львів, 2017); «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (Монреаль, 2017); «Стратегії якості у виробництві та освіті» (Варна, 2017); «Інноваційні технології в науці та освіті. Європейський досвід» (Вена, 2017); «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (Запоріжжя, 2017); «Людина віртуальна: нові горизонти» (Монреаль, 2018); «Стратегія якості в промисловості і освіті» (Варна, 2018); «Реалізація євроінтеграційної політики України: суспільно-політичний та безпековий аспект» (Миколаїв, 2018); «Влада та суспільство» (Тбілісі, 2018); «Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування» (Київ, 2018); «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства» (Чернігів, 2018); «Сучасна освіта – доступність, якість, визнання» (Краматорськ, 2018); «Ефективність у конкурентоспроможній економіці» (Кишинів, 2018); «Якість вищої освіти: компетентнісний підхід в підготовці сучасного фахівця» (Полтава, 2018); «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (Харків, 2019); «Людина віртуальна: нові горизонти» (Рубіжне, 2019); «Інформаційні технології та менеджмент» (Рига, 2019); «Сучасні проблеми управління» (Єреван, 2019); «Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології» (Київ, 2019); «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (Харків, 2019); «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (Запоріжжя, 2019); «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (Харків, 2020); «Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу в умовах карантинних обмежень та дистанційного навчання» (Харків, 2021); «Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі» (Харків, 2022); 3) всеукраїнських науково-практичних та науково-методичних конференціях: «Становлення публічного адміністрування в Україні» (Дніпро, 2017); «Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності» (2018, Львів); «Актуальні питання публічного управління та адміністрування в контексті реалізації адміністративної реформи» (Умань, 2018); «Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід» (Одеса, 2018); «Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи» (Полтава, 2019); «Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і кращі практики XXI століття» (Мелітополь, 2020); 4) круглих столах «Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект» (Дніпро, 2017); «Інституційний розвиток системи публічного управління та адміністрування» (Львів, 2017); Круглому столі «Формування дієвих механізмів державного управління з забезпечення державної безпеки» (Харків, 2021).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 115 наукових працях, із них: 1 – одноосібна монографія; 2 – розділи у межах

колективних монографій; 9 – статей у виданнях які включені до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, 37 – статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України; 9 – статей у наукових періодичних виданнях інших держав із напрямку, з якого підготовлено дисертацію; 8 – публікацій в інших наукових рецензованих виданнях; 49 – тез доповідей, які засвідчують апробацію результатів дисертаційного дослідження. Загальний обсяг публікацій автора відповідно до теми проведеного дослідження становить 77,56 (без монографій) друк.арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, який нараховує 342 найменування. Загальний обсяг роботи – 534 стор., з них 484 стор. – основний текст. Дисертація містить 20 рисунків, 13 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** надано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми дисертації, зазначено її зв'язок з науковими дослідженнями Національного університету цивільного захисту України, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методологію дослідження, представлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо їх впровадження та апробації, а також особистий внесок здобувача.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічні основи дослідження феномену якості вищої освіти у межах наукового дискурсу проблематики публічного управління»* – концептуалізовано зміст феномену якості вищої освіти в контексті наукових поглядів представників зарубіжних та пострадянських наукових шкіл; проведено аналіз категоріального змісту якості вищої освіти через призму норм офіційних документів та моніторингових місій; узагальнено теоретико-методологічні підходи до тлумачення дефініції якості вищої освіти у межах наукового дискурсу проблематики публічного управління.

Проблематика забезпечення якості вищої освіти не може бути віднесена до кола суто національної або (та) вузькогалузевої проблематики, адже фокус її зосередженості виходить за межі компетенції окремого національного уряду, а також предмету наукової уваги окремої галузі знань. Відповідна проблематика за рівнем своєї актуальності може вважатися наскрізною, тобто такою, яка не втрачає своєї значущості в залежності від результатів науково-технічного та соціального прогресу людства. Міждисциплінарність проблематики забезпечення якості вищої освіти, так само як й її темпоральна та часова відкритість для організації наукових пошуків, була використана для висвітлення змісту категорії якості вищої освіти через призму наукових поглядів представників різних наукових шкіл, як за галуззю виконання наукових досліджень, так й за часом і місцем їх проведення.

За результатами аналізу змісту наукових поглядів зарубіжних вчених щодо особливостей детермінування феномену якості вищої освіти, були визначені ті з основних концептів, які з часом обумовили вектори формулювання тлумачення категоріального змісту якості вищої освіти, а саме:

якість як характеристика унікальності (ексклюзивність або самобутність); якість як характеристика досконалості (бездоганність або винятковість); якість як характеристика здатності забезпечувати результат (якість як рівень ефективності); якість як характеристика змін (якість як результат змін та рівня реалізації наявних прав і потенціалів). У самому спрощеному вигляді розвиток змісту цих концептів щодо тлумачення зарубіжними вченими феномену якості вищої освіти може бути розглянутий через призму таких основних формулювань: відображення переваг елементів системи освіти та механізмів її функціонування (якість: змісту освітніх програм; методик та механізмів передачі знань і контролю; суб'єктів та об'єктів навчального процесу тощо); зобов'язання суб'єктів та об'єктів навчання щодо якості своєї діяльності та доброчесності; якісне управління (досконалість норм які регламентують діяльність ЗВО, а також практика їх дотримання); відповідність отриманих результатів заздалегідь визначеним цілям, а також відповідність освітніх програм змісту паспорту професії та очікуванням роботодавців щодо рівня підготовки випускників ЗВО; стан задоволення споживачів освітньої послуги (виправдання очікувань студентів, роботодавців, держави, суспільства щодо корисності здобутих у ЗВО знань та сформованих компетентностей); рівень розвитку трудового потенціалу ЗВО; системне удосконалення змісту та процедур професійної діяльності ЗВО (підвищення ефективності функціонування системи вищої освіти з її орієнтуванням на потреби «клієнта»); високий рівень інтернаціоналізації вищої освіти, а також якість організації дозвілля студентів тощо. Закладене у межах зарубіжної наукової думки підґрунтя щодо проблематики якості вищої освіти набуло свого розвитку у межах пострадянських наукових шкіл та безпосередньо у межах вітчизняного наукового дискурсу. Результат узагальнення думок українських вчених за відповідним фокусом наукової уваги подано на рисунку 1.

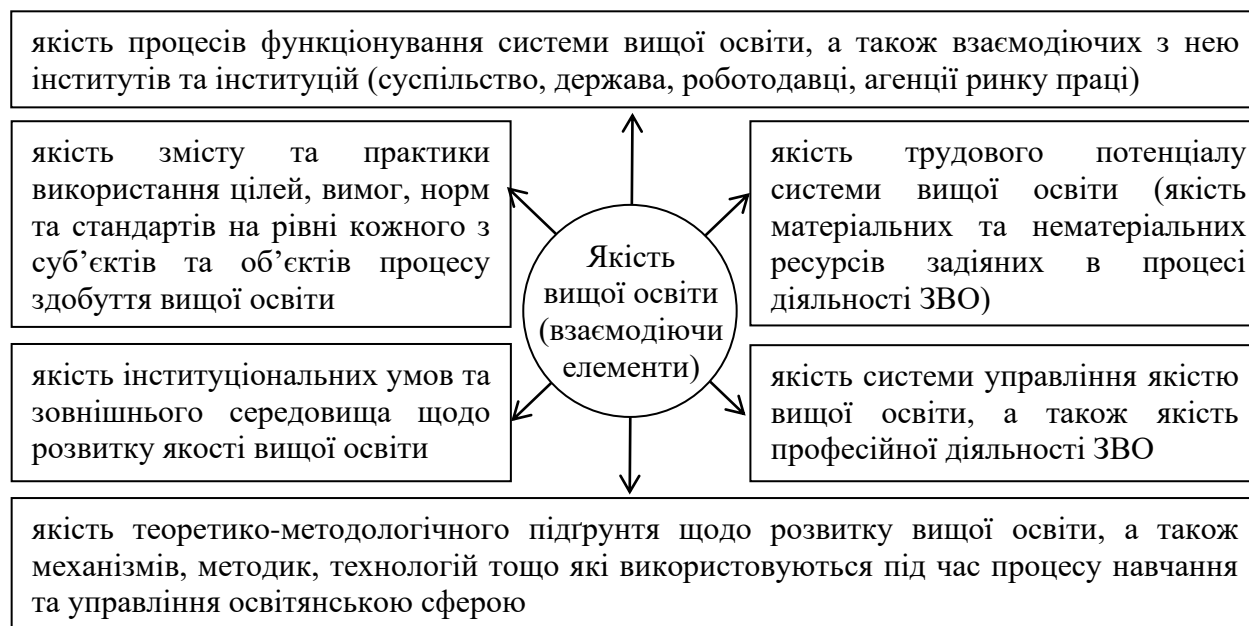

Рис. 1. Категоріальний зміст феномену якості вищої освіти через призму наукових поглядів представників вітчизняних наукових шкіл

За результатами аналізу теоретико-методологічного підґрунтя для актуалізації змісту феномену якості вищої освіти були визначені ті з детермінант якості вищої освіти, вплив на які з боку суб'єктів публічного управління може забезпечити бажану за вектором та очікувану за змістом рефлексію об'єкту безпосередньої уваги. Основні з детермінантів впливу на якість вищої освіти подані на рисунку 2.

Рис. 2. Детермінанти (фактори) впливу на якість освіти

Поєднуючи наукові погляди зарубіжних та вітчизняних вчених у межах умовної парадигми знань щодо проблематики якості вищої освіти, можемо пропустити, що зміст феномену якості вищої освіти найбільш повно розкривається через характеристики процесів та результати функціонування системи вищої освіти, а також через основний продукт професійної діяльності ЗВО. В контексті предметно-об'єктної спрямованості публічно-управлінської науки, кожен з цих напрямів актуалізації змісту категорії якості вищої освіти є об'єктом безпосередньої уваги суб'єктів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти.

У другому розділі – «Механізми публічного управління функціонуванням та розвитком системи забезпечення якості вищої освіти» – визначено особливості актуалізації рівнів забезпечення якості вищої освіти та надано характеристику їх змісту; розглянуто систему забезпечення якості вищої освіти та обґрунтовано напрями її можливої рефлексії під впливом механізмів публічного управління; опрацьовано комплексний механізм публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Концептуалізація змісту категорії якості вищої освіти в контексті поглядів зарубіжних та вітчизняних вчених дозволила виявити рівні актуалізації проблематики забезпечення якості вищої освіти, а саме: індивідуальний рівень (рівень здобувача вищої освіти або рівень об'єкту навчальної діяльності); організаційний рівень (рівень ЗВО або рівень суб'єкту навчальної діяльності); національний рівень (рівень держави); глобальний рівень (рівень міжнародних організацій). За результатами аналізу особливостей актуалізації проблематики забезпечення якості вищої освіти на кожному з цих рівнів було визначено перелік найбільш ефективних за результатами свого використання механізмів публічного управління.

Індивідуальний рівень прояву проблематики забезпечити якість вищої освіти може розглядатись через призму вибору абітурієнтом свого майбутнього фаху (вмотивований вибір напряму професійної діяльності обумовлює відповідальне ставлення здобувача вищої освіти до навчального процесу). Найбільш ефективними за гіпотетично можливими ефектами впливу є програмно-цільовий (формулювання цілей професійної орієнтації населення та програмування заходів з їх досягнення), соціально-психологічний (формування у абітурієнтів стійких мотивів до отримання якісної вищої освіти; підтримання у здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників потрібних суб'єкту управління психологічних станів щодо якості освітньої діяльності) та нормативно-правовий (інституалізація національної стратегії професійної орієнтації населення, а також імплементація норм міжнародних документів щодо професійної орієнтації населення) механізми публічного управління.

Організаційний рівень (рівень ЗВО) прояву проблематики забезпечення якості вищої освіти актуалізується через інституалізовану в Законі України «Про вищу освіту» систему внутрішнього забезпечення якості (забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та якості вищої освіти). На цьому рівні найбільш ефективними за очікуваними результатами можливого впливу є адміністративно-організаційний (встановлення адміністрацією певних організаційних норм щодо системи внутрішнього забезпечення якості), морально-етичний (встановленню сприятливих морально-психологічних умов для становлення та розвитку парадигми якості освітньої діяльності та якості вищої освіти) та комунікаційний (сприяють узгодженню інтересів стейкхолдерів забезпечення якості вищої освіти та можливостей ЗВО) механізмами публічного управління забезпеченням якості вищої освіти.

Національний (державний) рівень прояву проблематики забезпечити якість вищої освіти може бути розкритий через визначені в Законі України «Про вищу освіту» систему зовнішнього забезпечення якості освітньої

діяльності ЗВО та якості вищої освіти, а також систему забезпечення якості діяльності НАЗЯВО. На цьому рівні забезпечення якості вищої освіти найбільший потенціал щодо забезпечення прогнозованої зміни об'єктів управління мають економічний (перерозподіл державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою на користь найбільш рейтингових за показником якості вищої освіти ЗВО), суспільно-політичний (досягнення консенсусу між суспільством та державою щодо змісту та напрямів реалізації державної політики у сфері вищої освіти та забезпечення її якості) та нормативно-правовий (юридичне та нормативне упорядкування функціонування та розвитку системи забезпечення якості вищої освіти) механізмами публічного управління забезпеченням якості вищої освіти.

Глобальний рівень актуалізації питань забезпечення якості вищої освіти передбачає використання дипломатичного (узгодження змісту, механізмів функціонування та векторів розвитку національних систем забезпечення якості вищої освіти) та статистико-математичного (аналітичне супроводження міждержавних комунікацій щодо формування єдиної парадигми якості, а також висвітлення результативності функціонування національних систем вищої освіти) механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти.

На кожному з цих чотирьох рівнів система забезпечення якості вищої освіти має свої особливості прояву, як за змістом (домінування тих чи інших складових системи), так й за механізмами функціонування (перелік методів впливу суб'єктів публічного управління на кожному з рівнів актуалізації системи є унікальним). Загальний вигляд системи забезпечення якості вищої освіти подано на рисунку 3.

Конкретизація змісту та структури системи забезпечення якості вищої освіти дозволила актуалізувати питання вибору методів, інструментів та важелів впливу на неї з боку суб'єктів публічного управління. Вирішення цього питання може бути розглянуто через призму опрацювання комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти.

За результатами аналізу наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо проблематики механізмів публічного управління було встановлено, що зміст відповідної категорії може бути поданий через призму її внутрішньої розбудови, утворення якої відбувається внаслідок об'єднання елементів, взаємне позиціонування яких (ієрархія, субординація елементів), обумовлено не лише взаємозв'язками між ними, а і їх зв'язками з елементами які залишилися за мажами певної структури. В основу структурування як правило покладаються цілі, принципи, функції та умови об'єднання елементів.

У самому спрощеному вигляді комплексний механізм публічного управління може бути поданий через структуровану, системну єдність таких основних елементів: цілі впливу суб'єкта управління на об'єкт управління; система норм та правил які регламентують суб'єктно-об'єктні відносини; система органів суб'єкту управління та його організаційні потенціали; методи, засоби, інструменти впливу суб'єкта управління на об'єкт управління; система об'єкту управління (складові елементи та взаємозв'язок між ними); ресурси суб'єкта управління які можуть бути ним використані.

Рис. 3. Система забезпечення якості вищої освіти

Загальна (універсальна) структура комплексного механізму державного управління подана на рисунку 4. Запропонована структура комплексного механізму була покладена в основу розробки комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти. У самому спрощеному вигляді категоріальний зміст комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти може бути поданий через призму діалектичної єдності основних детермінант управлінської діяльності в системі менеджменту якості вищої освіти.

На рівні детермінант комплексного механізму публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти актуалізуються такі його складові: інтереси суспільства, потреби людини та запити роботодавців щодо якості освітньої діяльності та вищої освіти; мета, структура, завдання, принципи,

функції управління та прогностні результати управлінського впливу; цільові орієнтири та державна політика у сфері вищої освіти; суб'єкти та об'єкти управління забезпеченням якості вищої освіти, а також основні стейкхолдери та бенефіціари; діалектично поєднані між собою (система) механізми публічного управління (сукупність методів, інструментів, важелів, технологій тощо які забезпечують рефлексію системи забезпечення якості вищої освіти у визначеному напрямі); нормативно-правові та програмні документи щодо функціонування та розвитку системи забезпечення якості вищої освіти; рівні актуалізації суб'єктно-об'єктних відносин у формуванні та реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти, а також необхідні для цього ресурси; безпосередня діяльність суб'єктів та об'єктів менеджменту якості вищої освіти, а також взаємодія між ними; середовище у межах якого відбувається взаємодія між суб'єктами та об'єктами управління забезпеченням якості вищої освіти, а також зовнішні та внутрішні виклики, загрози та ризики.

Рис. 4. Загальна (універсальна) структура комплексного механізму державного управління

У **третьому розділі** – *«Аналіз змісту та практики використання механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти»* – з'ясовано особливості становлення та розвитку системи забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; визначено місце та роль держави у формуванні і функціонуванні механізмів забезпечення якості вищої освіти в Фінляндії, Великобританії та Польщі; проведено аналіз практики використання механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти.

Становлення та подальший розвиток європейських моделей систем забезпечення якості вищої освіти відбулись під впливом об'єктивно обумовлених глобалізаційних процесів. Об'єднання європейських країн у межах політично-економічного союзу обумовило необхідність уніфікації національних законодавств, а також узгодження напрямів подальшого консолідованого розвитку суспільно-політичних та соціально-економічних систем країн-членів Європейського Союзу. Сфера вищої освіти не лише нестала виключенням з цього процесу, а за більшістю результатів своєї трансформації може вважатися одним з найбільш успішних маркерів взаємодії європейських країн у розбудові єдиного інституціонального простору. Формування та розвиток моделей забезпечення якості вищої освіти більшості з європейських країн відбувався під впливом результатів роботи міжурядових дипломатичних конференцій представників, спочатку країн-членів Ради Європи, а згодом й інших європейських країн. Серед найбільш вагомих результатів зустрічей профільних до сфери вищої освіти міністрів європейських країн можуть бути визначені такі з них: прийняття Болонського процесу на рівні базової детермінанти реформування національних систем вищої освіти країн Європи; становлення та розвиток Європейського простору вищої освіти; узгодження змісту стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти тощо. Прийняття європейськими країнами на себе опрацьованих міністерськими конференціями зобов'язань обумовила певну уніфікацію систем вищої освіти європейських країн, а також умовну ідентичність змісту систем забезпечення якості вищої освіти.

За результатами систематизації етапів становлення та розвитку системи забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) було розглянуто опрацьовану С.Л. Лондарем класифікацію моделей забезпечення якості вищої освіти країн відповідно до рівня імплементації їх урядами «стандартів і рекомендацій» ESG до національного законодавства, а саме: 1) моделі забезпечення якості вищої освіти тих з європейських країн, які прийняли «стандарти і рекомендації» ESG у повному обсязі та забезпечили їх імплементацію у національне законодавство або група країн з високим рівнем розвитку систем забезпечення якості вищої освіти; 2) моделі забезпечення якості вищої освіти тих з європейських країн, які в цілому прийняли «стандарти і рекомендації» ESG та забезпечили імплементацію основних їх норм у національне законодавство або група країн з достатнім рівнем розвитку систем забезпечення якості вищої освіти; 3) моделі забезпечення якості вищої освіти тих з європейських країн, які прийняли «стандарти і рекомендації» ESG на

рівні пріоритетних до виконання та забезпечили часткову їх імплементацію у національне законодавство або група країн з помірним рівнем розвитку систем забезпечення якості вищої освіти; 4) моделі забезпечення якості вищої освіти тих з європейських країн, які не прийняли (ігнорують) «стандарту і рекомендацій» ESG, а відповідно й не забезпечили їх імплементацію у національне законодавство або група країн з низьким рівнем розвитку систем забезпечення якості вищої освіти.

Кожна з моделей забезпечення якості вищої освіти, яка була розбудована відповідно до Стандартів і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, має два основні рівні, а саме: рівень суспільства або держави (національне агентство забезпечення якості освіти) та університетський рівень (рівень ЗВО). Відповідно до наведеної нами у другому розділі авторської класифікації це – національний рівень (рівень держави) та організаційний рівень (рівень ЗВО або рівень суб'єкту навчальної діяльності). Самі ці рівні були визначені нами як рівні з найбільшим за своєю потужністю потенціалом для забезпечення бажаної за змістом рефлексії системи забезпечення якості вищої освіти. На кожному з цих рівнів держава має свою частку відповідальності за ефективність функціонування систем забезпечення якості освітньої діяльності ЗВО. Реалізація повноважень держави за відповідним напрямом своєї діяльності відбувається через інституалізацію норм щодо формування систем внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, а також системи забезпечення якості діяльності НАЗЯВО.

За результатами аналізу систем забезпечення якості вищої освіти Фінляндії, Великобританії та Польщі найбільш цікавими, з огляду на можливість використання для подальшого вдосконалення вітчизняної моделі забезпечення якості вищої освіти, є такі з їх детермінант прояву:

1) фінська модель розбудови системи забезпечення якості освіти передбачає наявність єдиної для всіх рівнів освіти організаційної структури, а саме – Фінського центру оцінювання освіти (The Finnish Education Evaluation Centre – FINEEC). За своїм юридичним статусом FINEEC є незалежною урядовою агенцією. Компетенція цієї агенції не обмежується виключно сферою вищої освіти, а охоплює відразу всі рівні освіти. З огляду на той факт, що саме фінська модель забезпечення якості освіти була визнана базовою для країн Європейського Союзу, вважаємо за необхідне ініціювати дискусію навколо можливості об'єднання Державної служби якості освіти, НАЗЯВО та Національного агентства кваліфікацій у межах однієї організаційної структури;

2) модель забезпечення якості вищої освіти Великобританії, передбачає проведення аудиту (оцінювання) освітніх програм у тому числі й за критерієм зміни кількості студентів. Індикатор суттєвого збільшення або зменшення кількості здобувачів вищої освіти може свідчити, як про зміну кон'юнктури ринку освітніх послуг, так й про зміну якості освітньої діяльності конкретного ЗВО. Використовуючи критерій зміни кількості студентів у межах аудиту якості освітньої програми держава має можливість визначати найбільш рейтингові університети, а відповідно й переглядати обсяги їх фінансування. Пропонуємо доповнити вітчизняну систему критеріїв оцінювання якості

освітньої програми індикаторами динаміки зміни кількості студентів;

3) модель забезпечення якості вищої освіти Польщі передбачає не лише оцінювання акредитаційною комісією кожної з освітніх програм ЗВО (система зовнішнього забезпечення якості), а й їх ранжування відповідно до результатів проведеного аудиту. Кожен з об'єктів експертної уваги (освітня програма) за результатами проведеного аудиту отримує підсумкову оцінку за визначеними методикою оцінювання критеріями. Пропонуємо у межах вітчизняної практики оцінювання якості освітньої програми передбачити можливість актуалізації отриманих результатів у вигляді числового значення. Такий крок дозволить скласти узагальнений рейтинг освітніх програм за кожною із спеціальностей;

4) серед затверджених Польською акредитаційною комісією критеріїв зовнішнього оцінювання освітніх програм не передбачено окремого критерію з фокусом уваги на наукові дослідження залучених до викладання навчального контенту науково-педагогічних працівників. Разом з тим, наукова складова оцінюється аудитором освітніх програм у межах кожного з критеріїв експертизи. Пропонуємо розглянути можливість підсилення значущості наукової складової у межах критеріїв оцінювання якості освітньої програми;

5) у функціонуванні кожної з розглянутих нами зарубіжних моделей розбудови систем забезпечення якості вищої освіти передбачено активну та відповідальну участь здобувачів вищої освіти у всіх без виключення процедурах відповідних систем. Участь здобувачів вищої освіти у функціонуванні систем забезпечення якості вищої освіти не обмежується виключно правами (право участі у моніторингу якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти; право участі в акредитації освітніх програм; право оцінювання рівня професійної підготовки науково-педагогічних працівників тощо), а має свою частку актуалізації у межах певних зобов'язань. Отже, система якості, перш за все на університетському рівні, розкривається через призму діалектичної єдності якості професійної діяльності науково-педагогічного персоналу з якістю роботи студентів за напрямом виконання передбаченого освітньою програмою навчального плану;

б) системи забезпечення якості вищої освіти Фінляндії, Великобританії та Польщі передбачають суворе дотримання суб'єктами та об'єктами навчальної комунікації правил академічної доброчесності. У межах Європейського простору вищої освіти відповідні правила сприймаються на рівні сталих традицій, а їх дотримання, для переважної більшості учасників навчальної комунікації, є цілком природним. Вітчизняна модель забезпечення якості вищої освіти не має достатнього досвіду у запровадженні норм академічної доброчесності, а отже потребує на їх інституалізацію у межах національного законодавства, наприклад у вигляді прийняття нормативно-правових актів (наприклад, Закон України «Про академічну доброчесність»). Крім того, пропонуємо розглянути можливість проведення обов'язкової незалежної перевірки факту дотримання правил академічної доброчесності кандидатами на заміщення посад науково-педагогічних працівників.

У четвертому розділі – *«Державна політика у сфері забезпечення якості вищої освіти»* – концептуалізовано категоріальний зміст феномену державної

політики у сфері освіти, а також з'ясовано характеристики його основних детермінант; конкретизовано зміст державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти, а також визначено основні принципи її формування; сформульовано завдання суб'єктів публічного управління щодо напрямів реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

У якості підґрунтя для формулювання категоріального змісту феноменів державної політики у сфері освіти та державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти були використані результати аналізу наукової літератури щодо детермінант актуалізації державної політики у так званому загальному сенсі сприйняття відповідної дефініції. Серед детермінант тлумачення змісту державної політики найбільш категоріально значущими є: цілеспрямовані дії суб'єктів публічного управління з метою забезпечення досягнення визначених суспільно значущих цілей; метою формування та реалізації державної політики є задоволення актуальних потреб держави або суспільства; основними акторами державної політики є суб'єкти із законодавчими, політичними та фінансовими повноваженнями; виникає як відповідь на запит з боку суспільства або його стратифікаційних груп; монополія держави на формування державної політики; систематизована та структурована єдність змістовно пов'язаних між собою рішень; інституалізована та логічно обґрунтована візія щодо розв'язання суспільно значущих завдань; механізми публічного управління та необхідні для формування і реалізації державної політики ресурси. У самому спрощеному вигляді наведені вище детермінанти можуть бути класифіковані за двома основними підсистемами, а саме – за статичною (цілі, завдання, рішення, заходи, ресурси, технології, плани, програми, стратегії, механізми, алгоритми тощо) та динамічною (діяльність або бездіяльність суб'єктів формування та реалізації державної політики, а також афілійованих з ними акторів). Отже, за формою своєї актуалізації державна політика може позиціонувати як на рівні окремого документу (статична складова феномену), так й на рівні діяльності суб'єктів публічного управління з реалізації передбачених у ньому заходів (динамічна складова феномену). За результатами аналізу змісту тлумачень дефініції «державна політика» зарубіжними та вітчизняними вченими було опрацьовано авторський підхід до визначення відповідного феномену. Авторська концептуалізація змісту відповідної дефініції подана на рисунку 5.

Результати узагальнення змісту дефініції «державна політика» були використані для формулювання тлумачення державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти та визначення її мети. Державна політика щодо забезпечення якості вищої освіти може бути розкрита через діалектичну єдність таких напрямів її реалізації: формулювання ліцензійних умов щодо провадження освітньої діяльності (започаткування та провадження освітньої діяльності на рівні вищої освіти); формування, функціонування та розвиток системи забезпечення якості вищої освіти (системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, а також системи забезпечення якості діяльності НАЗЯВО і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти); підготовка науково-

педагогічних і наукових кадрів; порядок присудження наукових ступенів; порядок присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам; порядок організації та проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників; формулювання вимог щодо акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти; обрання, призначення та звільнення з посади керівника закладу вищої освіти тощо.

Рис. 5. Концептуалізація (узагальнення) змісту дефініції «державна політика»

Ефективність реалізації державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти може бути розглянута через призму таких основних критеріїв: рівень виконання системою вищої освіти держави покладених на неї функцій (стан виконання керівниками ЗВО прийнятих ними КРІ; частка залучених до участі у реалізації міжнародних та загальнонаціональних наукових проєктів науково-педагогічних працівників кожного з навчальних підрозділів ЗВО; рівень мотивації абітурієнтів, здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників до участі у навчальному процесі науковій діяльності; рівень відповідності сформованих за результатами здобуття вищої освіти загальних та професійних компетентностей очікуванням стейкхолдерів та запитам ринку праці); функціонування та розвиток системи забезпечення якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти; високий рівень задоволеності роботодавців результатами функціонування вітчизняної системи вищої освіти, а також їх залученість до процедур формулювання та реалізації освітніх програм;

задоволеність громадян умовами та результатами здобуття вищої освіти, а також можливостями подальшого професійного та особистого розвитку впродовж життя.

Приймаючи до уваги норми Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту» можемо запропонувати такі основні з напрямів формулювання мети реалізації державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти:

- сформувати науково-методичне, нормативно-правове, організаційно-адміністративне та ресурсне підґрунтя для актуалізації спроможності вітчизняної системи вищої освіти забезпечити «відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним стандартам» (Закон України «Про вищу освіту»);

- сприяти становленню, розвитку та ефективному використанню суб'єктами освітньої діяльності інституціонально обумовлених та юридично закріплених прав на університетську автономію та академічну свободу;

- забезпечити розвиток змісту та практики процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, а також умов «ефективного функціонування системи забезпечення якості діяльності НАЗЯВО і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти» (Закон України «Про вищу освіту»);

- створити умови для можливості системи вищої освіти забезпечити «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян» (Закон України «Про освіту»);

- створити умови для можливості ЗВО забезпечити підготовку «конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях» (Закон України «Про вищу освіту»).

У **п'ятому розділі** – «Удосконалення змісту та практики реалізації механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні» – визначено потенціали вдосконалення змісту та практики використання механізмів призначення керівників ЗВО та укладання контрактів з науково-педагогічними працівниками для забезпечення якості вищої освіти; обґрунтовано можливість використання механізмів ліцензування та сертифікації професійної діяльності науково-педагогічних працівників для забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

Традиційно вважається, що в системі менеджменту організаційного розвитку будь якої з соціальних систем, незалежно від напрямів їх безпосередньої діяльності, персонал є джерелом для виникнення більшості з відомих організаційних ризиків. З огляду на цей факт було визначено дві з основних категорій системи «персонал ЗВО» які безпосередньо формують та реалізують парадигму якості освітньої діяльності та якості вищої освіти на організаційному рівні, а саме – адміністрація ЗВО на чолі з ректором та

науково-педагогічні працівники. Приймаючи до уваги вище сформульовані узагальнення щодо детермінант якості вищої освіти, а також змістовне наповнення її системи, можемо припустити той факт що зміна умов оформлення та реалізації трудових можливостей представників системи «персонал ЗВО» є певним тригером до зміни рівня якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Діюча на цей час модель призначення керівників ЗВО (механізм виборів керівника ЗВО трудовим колективом), так само як й практика інституалізації трудових відносин з науково-педагогічними працівниками (як правило, трудові угоди оформлюються на порівняно тривалий строк дії та не прив'язуються до конкретних результатів професійної діяльності) не сприяють підвищенню якості вищої освіти. Зміна практики призначення керівників ЗВО, а саме підвищення ролі власника ЗВО в системі управління використанням та розвитком своїх ресурсів через механізм заміщення процедури вибору на механізм добору, дозволить мінімізувати протиріччя між думкою трудового колективу щодо стратегії і тактики використання організаційних ресурсів (думка трудового колективу, з огляду на вплив інформаційних екстерналій (об'єктивна неспроможність виборців керівника ЗВО системно приймати і неупереджено оцінювати великі за своїм обсягом та багаторівневі за своїм спрямуванням інформаційні потоки) не завжди може відповідати інтересам власника щодо управління його ресурсом) та позицією власника ЗВО. Дотримання класичного (традиційного) для функціонування економічних систем принципу управління лише тими ресурсами які тобі належить на правах власності, або які були тобі передані власником у відповідальне управління, в системі управління вищою освітою, дозволить, з одного боку, розмежувати повноваження членів трудового колективу та власника організаційного ресурсу в управлінні. Очікувано, що у кінцевому випадку таке розмежування не лише сприятиме підвищенню ефективності управління як на організаційному так й на державному рівнях, а й позитивно відіб'ється на якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти. Позбавлення керівника ЗВО від не завжди неупередженого та доцільно обумовленого впливу трудового колективу дозволить адміністрації ЗВО діяти більш ефективно у вирішенні поставлених власником організаційних ресурсів завдань. Механізм добору може бути використаний у тому числі й для заповнення вакансій рівня керівників факультету, навчально-наукового інституту, кафедри. Забезпечення організаційної вертикалі влади в університетській ієрархії підвищить ефективність менеджменту функціонування та розвитку не лише окремого ЗВО, а й систем вищої освіти в цілому. Така наша пропозиція не повинна розглядатись через призму зменшення рівня автономії ЗВО або зазіхання на академічну свободу, адже всі з віднесених до компетенції колегіального органу управління ЗВО (вчена рада) функції залишаються без змін.

Щодо оформлення трудових відносин з науково-педагогічними працівниками, то світова практика довела економічну доцільність та організаційну результативність використання так званого річного ефективного контракту. Цей різновид контракту сприяє удосконаленню системи

конкурсного відбору на вакантні посади, перш за все за рахунок введення у дію об'єктивних індикаторів (показників) рівня розвитку трудового потенціалу, зацікавлених осіб (перелік конкретних індикаторів виміру професійної цінності науково-педагогічного працівника (здобувача вакансії), так само як й підхід до їх валідизації), а також завдяки активізації механізму конкуренції між здобувачами вакансії. Існуюча на цей час практика проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників, з одного боку, майже унеможлиблює оновлення залученого до реалізації освітніх програм персоналу (багаторічні контракти майже унеможлиблюють своєчасне оновлення (ротацію) персоналу організації), а з іншого – стає причиною зменшення ефективності дії так званого мотиваційного механізму (підписання адміністрацією ЗВО контракту з науково-педагогічним працівником на декілька років, так саме як й не встановлення у контракті залежності між результатами виконання контракту та можливістю його пролонгації у так званому автоматичному режимі) стає причиною виникнення стану так званого заспокоєння (питання підвищення рівня конкурентоспроможності власного трудового потенціалу втрачає свою актуальність принаймні до часу закінчення дії контракту). Забезпечення кореляції між рівнем заробітної плати конкретного науково-педагогічного працівника та результатами його професійної діяльності, тим більше обмежене дією річного контракту, сприятиме підвищенню рівня мотивації науково-педагогічних працівників до професійної діяльності (бажання збільшити рівень заробітної плати або (та) страх втратити за результатами виконання річного контракту свого робочого місця можуть бути розглянуті на рівні ефективно діючих детермінант забезпечення якості професійної діяльності). Цілком очевидно, що вмотивований науково-педагогічний працівник матиме більшу цінність, як безпосередньо для конкретної освітньої програми, так й для ЗВО в цілому. Циклічне використання адміністрацією ЗВО потенціалів річного ефективного контракту сприятиме підвищенню якості трудових можливостей ЗВО (постійне оновлення кадрового складу ЗВО за рахунок тих науково-педагогічних працівників, які демонструють високий рівень якості своєї професійної діяльності), а відповідно й якості реалізації освітніх програм. Разом з тим, слід прийняти до уваги той факт, що обмеження строку дії контракту одним роком не повинно стосуватися деяких категорій науково-педагогічних працівників, а саме тих з них які виконують: організаційно-розпорядчі функції (керівник ЗВО та його заступники; керівники структурних підрозділів ЗВО та їх заступники); функції забезпечення (директор бібліотеки; директор музею); функції гаранта (гаранти освітньо-професійних програм; гаранти освітньо-наукових програм). Крім того, до цієї категорії, у якості виключення, можуть бути включені найбільш цінні за рівнем розвитку свого трудового потенціалу професори та доценти.

Запровадження у дію механізму ліцензування професійної діяльності в системі вищої освіти повинно розглядатись через призму підсилення впливу суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері вищої освіти, а також тих з суб'єктів забезпечення якості вищої освіти, які реалізують свої повноваження на державному рівні. За умови запровадження у дію цього

механізму згадані вище суб'єкти матимуть можливість вливати на якість трудових можливостей залучених до реалізації освітніх програм науково-педагогічних працівників по за межами процедур присудження наукових ступенів та присвоєння наукових звань. Запровадження у дію ліцензування професійної діяльності науково-педагогічних працівників сприятиме удосконаленню практики проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників (наявність чинної ліцензії на проведення науково-педагогічної діяльності у конкретної особи, так само як й кількості отриманих ліцензій поспіль (ліцензійна історія), буде сприйматися конкурсною комісією ЗВО на рівні одного з індикаторів рівня розвитку трудового потенціалу здобувача вакансії. Крім того, наявність ліцензії дозволить державі (суспільству) долучити до участі у реалізації освітньо-професійних та освітньо-наукових програм тих з осіб, які з якихось причин не перебувають у постійних трудових відносинах із ЗВО але при цьому відповідають певним формальним критеріям (тут ми маємо на увазі той потенціал механізму ліцензування, який дозволить залучати до викладання змісту окремих освітніх компонент, або до наукового керівництва роботою здобувачів вищої освіти, фахівців які знаходяться за межами організаційного простору ЗВО але є при цьому здатними до виконання певних обов'язків за окремими напрямками професійної діяльності та безумовно бажають взяти на себе відповідні обов'язки). Ліцензування професійної діяльності науково-педагогічних працівників сприятиме розширенню можливостей здобувача вищої освіти у формуванні індивідуальної траєкторії свого розвитку.

Інституалізація інструментарію професійної сертифікації науково-педагогічної діяльності, так само як й її результатів, сприятиме, з одного боку, впорядкуванню змісту та практики реалізації освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, а з іншого – вдосконаленню процедур проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників. Результати сертифікації можуть стати індикаторами для стейкхолдерів, перш за все з числа зацікавлених в отриманні вищої освіти осіб (абітурієнтів) та роботодавців, щодо рівня відповідності залучених до реалізації освітньої програми осіб встановленим стандартам, а відповідно й їх здатності забезпечити виконання взятих на себе зобов'язань. Циклічне використання державою (суспільством) інструментів професійної сертифікації науково-педагогічної діяльності та її результатів в кінцевому випадку позитивно відіб'ється, як на ефективності публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні, так й на якості функціонування системи вищої освіти в цілому.

ВИСНОВКИ

Отримані за результатами проведення наукового пошуку теоретико-методологічні узагальнення та практичні рекомендації і висновки, з одного боку, сприяють розвитку наукового дискурсу щодо проблематики формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні, перш за все за рахунок актуалізації нових науково обґрунтованих ідей

та концептів, а з іншого – розв’язують важливу науково-прикладну проблему використання та удосконалення механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні. Стан опрацювання наукової проблематики та результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі основні узагальнення та висновки.

1. За результатами узагальнення теоретико-методологічних підходів до формулювання категоріального змісту феномену якості вищої освіти у межах наукового дискурсу проблематики публічного управління було встановлено нетотожність поглядів зарубіжних та вітчизняних вчених. Зарубіжні вчені акцентують увагу на таких детермінантах змісту феномену якості вищої освіти: відповідність результату навчання меті його проведення; рівень професійного розвитку суб’єктів навчального процесу та готовність його об’єктів до засвоєння знань; рівень розвитку матеріальних та нематеріальних ресурсів ЗВО; відповідність змісту навчальних програм встановленим вимогам та нормам; якість управління системою вищою освітою тощо. Вітчизняні вчені розглядають зміст якості вищої освіти через призму: відповідності процесу та результату вищої освіти визначеним цілям, вимогам та стандартам; компетентності абітурієнтів ЗВО; відповідності результатів навчання та освітніх процесів цілям розвитку особистості та суспільства тощо. Узагальнення теоретико-методологічних підходів до формулювання категоріального змісту феномену якості вищої освіти дозволило виявити існування двох основних концептів в актуалізації відповідної дефініції, а саме: концепт тлумачення з акцентом уваги на статичних детермінантах визначення (система та структура вищої освіти; форма та зміст освітніх програм; трудовий потенціал ЗВО; результати навчання; цілі, вимоги та норми; ціннісні орієнтації тощо); концепт тлумачення з акцентом уваги на процесуальних детермінантах визначення (процес; механізми управління та технології навчання; практика контролю; традиції інтернаціоналізації; практика досягнення цілей; інституціональні умови тощо).

2. Уточнено зміст базових по відношенню до проблематики публічного управління забезпеченням якості вищої освіти категорій, а саме: під якістю вищої освіти (у вузькому сприйнятті змісту категорії) слід розуміти збалансовану характеристику рівня розвитку професійних та загальнолюдських якостей подану через призму їх відповідності заздалегідь визначеним та узгодженим цілям, нормам та стандартам; під якістю вищої освіти (у широкому сприйнятті змісту категорії) слід розуміти збалансовану спроможність системи вищої освіти забезпечувати підготовку конкурентоспроможних фахівців, рівень професійних та загальнолюдських якостей яких, з одного боку, відповідає вимогам національних стандартів, а з іншого – забезпечує задоволення особистості та держави отриманим результатом, як в контексті його економічної складової, так і з огляду на його суспільну значущість; державна політика у сфері освіти може бути розкрита через логічно та структурно пов’язану єдність інституалізованої та суспільно узгодженої візії дій суб’єктів публічного управління, а також саму діяльність органів управління у сфері освіти, щодо функціонування та розвитку сфери освіти. Крім того, для

характеристики категоріального змісту державної політики у сфері освіти можуть бути використані механізми впливу держави на систему освіти, а також необхідні для цього та ресурси; під державною політикою щодо забезпечення якості вищої освіти слід розуміти суспільно-політичну за природою свого походження та соціально-економічно обґрунтовану за своїм змістом, юридично оформлену візію діяльності держави, а також безпосередньо саму діяльність суб'єктів публічного управління щодо забезпечення якості вищої освіти.

3. За результатами аналізу практики функціонування системи забезпечення якості вищої освіти було надано характеристику особливостям її прояву на кожному з рівнів актуалізації, а також визначено місце і роль держави на кожному з таких рівнів, а саме:

- серед механізмів публічного управління, використання яких забезпечує максимальний ефект впливу на систему забезпечення якості вищої освіти, слід виділити такі з них: на індивідуальному рівні – програмно-цільовий, соціально-психологічний та нормативно-правовий механізми; на організаційному рівні – адміністративно-організаційний, морально-етичний та комунікаційний механізмами; на національному рівні – економічний, суспільно-політичний та нормативно-правовий механізмами; на глобальному рівні – дипломатичний та статистико-математичного механізми;

- на кожному з рівнів забезпечення якості вищої освіти держава об'єднує зусилля основних акторів забезпечення якості вищої освіти та виконує роль модератора у межах відповідних процесів. Такий статус держави дещо обмежує можливості здійснення нею прямого управлінського впливу, як на елементи системи забезпечення якості вищої освіти в Україні, так і на діяльність залучених до реалізації покладених на неї завдань суб'єктів. З огляду на цей факт ми можемо вести мову про пріоритетність використання у межах процедур публічно-управлінського впливу на детермінанти якості вищої освіти саме механізмів державного регулювання;

- використання механізмів державного регулювання, у порівнянні з механізмами державного управління, дозволяє забезпечити дотримання балансу між автономією ЗВО та діяльністю органів публічного управління щодо коригування функціонування системи забезпечення якості вищої освіти. Розподіл пріоритетності у використанні механізмів державного управління та регулювання залежить від рівня актуалізації завдань із забезпечення якості вищої освіти, а саме: на індивідуальному, частково організаційному (в частині виключної компетенції ЗВО) та міжнародному рівнях повинні домінувати механізми державного регулювання; на національному та частково організаційному (в частині компетенції держави) рівнях повинні домінувати механізми державного управління.

4. Конкретизовано структуру та елементи системи забезпечення якості вищої освіти, а також ідентифіковано суб'єктів та визначено об'єкти публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти:

- система забезпечення якості вищої освіти складається з таких основних елементів: нормативно-правове забезпечення; юридично оформлена візія участі держави та суспільства; ресурси які можуть бути доступними для реалізації

державної політики; інституціональне та організаційне середовище у межах якого відбувається взаємодія суб'єктів забезпечення якості вищої освіти; механізми впливу на систему; суб'єкти та об'єкти; детермінанти системи;

– структура системи забезпечення якості вищої освіти може бути подана через призму формальних та неформальних ієрархічних зв'язків між її основними підсистемами. Формальні зв'язки актуалізуються через визначені профільними по відношенню до проблематики забезпечення якості вищої освіти нормативно-правовими актами повноваження, функції, компетенції; неформальні зв'язки актуалізуються через вплив залучених до забезпечення якості вищої освіти на добровільних засадах акторів;

– суб'єктами публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти є: суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері вищої освіти; профільні до проблематики забезпечення якості вищої освіти органи публічного управління центрального та регіонального рівня ієрархії; НАЗЯВО; незалежні установи з оцінювання та забезпечення якості вищої освіти; моніторингові місії; ЗВО; стейкхолдери та бенефіціари якості вищої освіти;

– об'єктами публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти є: нормативно-правове забезпечення щодо системи вищої освіти; державна політика у сфері забезпечення якості вищої освіти; структура системи забезпечення якості вищої освіти; ЗВО та їх ресурси; зміст освітніх програм та практики їх реалізації; система підготовки фахівців з вищою освітою; система підготовки кадрів вищої кваліфікації; трудовий потенціал системи вищої освіти; система мотивації учасників навчальної комунікації.

5. Комплексний механізм публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти може бути поданий через призму діалектичної єдності таких основних методів державно-управлінського впливу як: нормативно-правові (нормативне упорядкування взаємовідносин між суб'єктами та об'єктами забезпечення якості вищої освіти); економічні (використання економічних інтересів суб'єктів і об'єктів забезпечення якості вищої освіти); морально-етичні (сприяють встановленню сприятливих морально-психологічних умов між суб'єктами та об'єктами процесу забезпечення якості освіти); суспільно-політичні (встановлюють взаєморозуміння між основними акторами забезпечення якості освіти); соціально-психологічні (обумовлюють виникнення у соціальних об'єктів управління якістю вищої освіти потрібних суб'єкту управління психологічних станів); адміністративно-організаційні (організаційні норми взаємодії між суб'єктами та об'єктами забезпечення якості вищої освіти); статистико-математичні (забезпечують суб'єктів публічного управління інформацією щодо стану та напрямів розвитку об'єктів управління); комунікаційні та дипломатичні (узгодження цілей замовників та споживачів освітнянської послуги, а також підвищення ефективності комунікації на всіх етапах прийняття управлінського рішення щодо умов та правил функціонування системи забезпечення якості вищої освіти в Україні).

6. Темпоральний та часовий контекст становлення та розвитку системи забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти може бути поданий через призму результатів роботи конференцій відповідальних за проблематику

вищої освіти міністрів окремих з європейських країн. Серед заходів які свого часу відіграли неабияку роль у становленні та подальшому розвитку європейських моделей систем забезпечення якості вищої освіти, найбільш значущими є такі з них: міжурядова дипломатична конференція у Лісабоні (1997 р.); зустріч міністрів освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Німеччини, Франції та Італії в Парижі (1998 р.); конференції європейських міністрів освіти в: Болоньї (1999 р.); Празі (2001 р.); Берліні (2003 р.); Бергені (2005 р.); Лондоні (2007 р.); Льовені (2009 р.); Будапешті та Відні (2010 р.); Бухаресті (2012 р.); Єревані (2015 р.); Парижі (2018 р.); Римі (2020 р.). За результатами роботи кожного з цих заходів були прийняті програмні документи, інституалізація норм яких у межах національних законодавств забезпечило збалансований та узгоджений розвиток моделей системи забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Темпорально-часова та просторова парадигма становлення Європейського простору вищої освіти свідчить про неабияку роль держави у відповідних процесах: ініціаторами та безпосередніми учасниками комунікативних заходів щодо реалізації завдань Болонського процесу були органи державної влади (міністри освіти з країн які приєдналися до Болонського процесу); зміст кожного із підписаних за результатами роботи конференцій документів апелює до питань участі держави у ресурсному та нормативно-правовому забезпеченні функціонування ЗВО та системи вищої освіти.

7. За результатами аналізу практики використання механізмів публічного управління забезпеченням якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти (на прикладі Фінляндії, Великої Британії та Польщі) було сформульовано такі узагальнення: 1) використовувані в Європейському просторі вищої освіти моделі забезпечення якості вищої освіти є достатньо схожими, як за своїм змістом, так й за практикою свого функціонування. Така схожість обумовлена, з одного боку, спільними цивілізаційно-історичними та суспільно-політичними умовами становлення та подальшого розвитку інституту вищої освіти, а з іншого – прийняттям урядами європейських країн Стандартів і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти на рівні програмних норм функціонування національних систем забезпечення якості; 2) кожна з моделей забезпечення якості вищої освіти, зміст та структура якої були розбудовані відповідно до Стандартів і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, має два основні рівні своєї актуалізації, а саме: рівень держави та університетський рівень; 3) практика функціонування кожної з розглянутих нами моделей розбудови систем забезпечення якості вищої освіти свідчить про: активну участь здобувачів вищої освіти у всіх процедурах забезпечення якості освітньої діяльності; діалектичну єдність якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників з якістю роботи студентів за напрямом виконання навчального плану; наявність багаторівневої за своєю структурою системи внутрішнього забезпечення якості (рівні забезпечення якості вищої освіти у ЗВО: науково-педагогічний працівник; гарант освітньої програми; керівник структурного підрозділу; декан факультету; відділ ЗВО із забезпечення якості вищої освіти;

адміністрація ЗВО); зосередженість у тому числі й на кадрових питаннях та питаннях участі науково-педагогічних працівників у науково-дослідній роботі.

8. Зміст державної політики у галузі освіти може бути конкретизований за такими основними напрямками: визначення місця та ролі освіти у розвитку особистості, держави та суспільства; ідентифікація суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері освіти, а також визначення науково-методологічного та організаційно-методичного підґрунтя для забезпечення відповідних процесів; складання та затвердження пов'язаних між собою за змістом та часом реалізації запланованих до виконання заходів програмних документів на кожному з ієрархічних рівнів управління освітою; засади формування державної політики у сфері освіти та принципи організації освітньої діяльності тощо. Державна політика у сфері освіти може бути розглянута через призму таких основних детермінант: інституалізована у нормативно-правовому акті візія розвитку освітньої галузі у вигляді державної стратегії з формулюванням програмних цілей, завдань, принципів, заходів, суб'єктів та об'єктів управління; безпосередня діяльність суб'єктів публічного управління, а також афілійованих з ними організацій; запит суспільства та держави щодо напрямів та динаміки розвитку галузі освіти; механізми публічного управління розвитком освітньої галузі; необхідні для ефективної реалізації державної політики у галузі освіти ресурси тощо.

9. Зміст державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти може бути розкритий через обумовлену суспільно-політичними та соціально-економічними запитами суспільства, або його окремими стратифікаційними групами, щодо формування за результатами здобуття вищої освіти такого рівня розвитку загальних та професійних компетентностей, які б, з одного боку, відповідали вимогам професійних та міжнародних стандартів за відповідним напрямом підготовки фахівців та забезпечили їх конкурентоспроможність на ринку праці, а з іншого – задовольнили очікування, як безпосередньо самої особистості щодо її саморозвитку і результатів формування трудових можливостей на індивідуальному рівні, так й потреби держави в цілому щодо якості та обсягів підготовки кваліфікованих фахівців. До основних принципів формування, реалізації та розвитку державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти належать такі з них: гуманізм та людиноцентризм; правова інституалізація та нетерпимість до проявів корупції; структурованість ієрархії суб'єктів реалізації; різноманітність і цілісність освіти, а також її наступництво; прозорість прийняття управлінських рішень та відповідальність суб'єктів публічного управління за їх наслідки; аполітичність та незалежність; відокремлення функцій контролю та функцій забезпечення діяльності; зв'язок з національною культурою та світовими традиціями; фінансова автономія ЗВО та ресурсна підтримка з боку держави; єдність державно-громадського та державно-приватного партнерства в управлінні освітою; забезпечення рівного доступу до освіти та сприяння навчанню впродовж життя; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; академічна, кадрова та організаційна автономія ЗВО; академічна свобода та академічна доброчесність; відповідність потребам людини, держави та суспільства тощо.

10. Сформульовано основні завдання суб'єктів публічного управління щодо напрямів формування та практики реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти, а саме: забезпечення відповідності результатів здобуття вищої освіти її змісту, так само як й практики їх досягнення, потребам зацікавлених сторін та запитам ринку праці; забезпечення відповідності рівня підготовки фахівців з вищою освітою заздалегідь визначеним експертами, суспільно схваленим професійною спільнотою та належним чином інституалізованим державою професійним та міжнародним стандартам; забезпечення високого рівня конкурентоспроможності випускників вітчизняних ЗВО, у тому числі й на міжнародному ринку праці; забезпечення ефективного функціонування системи забезпечення якості вищої освіти, а також громадського нагляду за відповідністю діяльності суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Конституції України, законам України, а також іншим нормативно-правовим документам; сприяння формуванню ефективно діючих умов для мінімізації виникнення суспільно-політичних та соціально-економічних конфліктів на рівні стратифікаційних груп населення, а також унеможливлення актуалізації пов'язаних із суспільством та соціальними процесами ризиків національної безпеки.

11. Запропоновано напрями вдосконалення механізмів призначення керівників ЗВО та укладання контрактів з науково-педагогічними працівниками в системі публічного управління забезпеченням якості вищої освіти, а саме: замінити механізмом виборів керівників ЗВО трудовим колективом на механізм їх добору власником ЗВО. Світова практика формування університетського менеджменту свідчить про неабиякі переваги механізму добору кандидатів на вакантні посади керівників ЗВО у порівнянні його з механізмом виборів. Така зміна забезпечить підвищення ефективності використання державою наявного у її розпорядженні кадрового потенціалу системи вищої освіти; світова практика управління розвитком кадрового потенціалу системи вищої освіти, свідчить про високий рівень ефективності використання університетським менеджментом потенціалів річного ефективного контракту, як за напрямом забезпечення якості вищої освіти, так й у контексті підвищення мотивації науково-педагогічних працівників до професійного самовдосконалення. В основу формування змісту такого контракту повинні бути покладені науково обґрунтовані індикатори виміру професійної цінності науково-педагогічного працівника. Використання річного ефективного контракту сприятиме, з одного боку, удосконаленню системи конкурсного відбору на вакантні посади (підвищення об'єктивності оцінювання за рахунок наявності конкретних валідізованих у межах однієї системи оцінок успішності кандидата), а з іншого – підвищенню рівня мотивації як працюючих на посаді науково-педагогічних працівників осіб (бажання утриматись на посаді) так й бажуючих її здобути.

12. Обґрунтовано потенціали механізму ліцензування та сертифікації професійної діяльності науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої освіти, а саме:

– світова практика управління розвитком кадрового потенціалу науково-

педагогічних працівників свідчить про доцільність використання механізму ліцензування професійної діяльності в системі вищої школи. Запровадження у дію інституту ліцензування професійної діяльності науково-педагогічних працівників сприятиме удосконаленню практики проведення конкурсу на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників (наявність чинної ліцензії на проведення науково-педагогічної діяльності у конкретної особи, так само як й кількості отриманих ліцензій поспіль (ліцензійна історія), буде сприйматися конкурсною комісією ЗВО на рівні одного з індикаторів рівня розвитку трудового потенціалу здобувача вакансії. Крім того, наявність ліцензії дозволить державі (суспільству) долучити до участі у реалізації освітніх програм тих з осіб, які з якихось причин не перебувають у постійних трудових відносинах із ЗВО але при цьому відповідають певним формальним критеріям). Ліцензування професійної діяльності науково-педагогічних працівників сприятиме розширенню можливостей здобувача вищої освіти у формуванні індивідуальної траєкторії свого розвитку;

– світова практика управління якістю надання освітніх послуг в системі вищої освіти свідчить про неабиякий потенціал інструментарію професійної сертифікації науково-педагогічної діяльності для забезпечення якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти. Використовуючи інструменти сертифікації (сертифікація науково-педагогічної діяльності; сертифікація процесів і результатів освітньої діяльності) держава (суспільство) матиме можливість формувати траєкторію розвитку трудового потенціалу як безпосередньо науково-педагогічних працівників, так й ЗВО та системи вищої освіти в цілому. Встановлення норм професійної діяльності, обов'язкова наявність яких передбачається процедурами проведення сертифікації, дозволить суб'єктам формування державної політики у сфері вищої освіти своєчасно корегувати напрями професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

ПРАЦІ, ЯКІ ВІДОБРАЖАЮТЬ ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Державне управління забезпеченням гендерної рівності в Україні: монографія / (Домбровська С.М., Мороз С.А., Грень Л.М. та ін.) – Х.: НУЦЗУ, 2018. – 251 с.

Особистий внесок: обґрунтовано напрями удосконалення механізмів державного управління розвитком трудового потенціалу ЗВО.

2. Мороз С.А. Забезпечення якості вищої освіти: механізми управління та практика їх використання: монографія. Харків:НУЦЗУ, Львів: Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2022. 438 с.

3. Мороз С.А., Бука І.С., Бука С.А., Мороз В.М. Забезпечення якості вищої освіти: практика оцінювання та напрями вдосконалення державної політики у сфері вищої освіти: монографія / за ред. В.М. Мороза. Львів: Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2022. – 454 с.

Особистий внесок: визначено місце і роль інтернаціоналізації вищої освіти у забезпеченні її якості; розроблено анкету соціологічного дослідження.

Статті у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

4. Мороз В.М., Садковий В.П., Бабаєв В.М., Мороз С.А. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2018. №6. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415> (WoS)

Особистий внесок: обґрунтовано можливість включення студентів до експертних груп з моніторингу якості вищої освіти.

5. Мороз С.А., Романовський О.Г., Мороз В.М., Домбровська С.М., Грень Л.М., Помаза-Пономаренко А.Л. Дистанційна форма здобуття вищої освіти: аналіз думки студентів щодо якості, переваг і недоліків. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2020. Том 79, № 5. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3340> (WoS)

Особистий внесок: обґрунтовано проблематику використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі дистанційної освіти.

6. Мороз В.М., Мороз С.А., Грень Л.М., Помаза-Пономаренко А.Л. Мотивація трудової діяльності: крос-культурні особливості та їх прояв в системі соціально-економічних відносин. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. №4. С. 530–538, URL: <http://fkd.org.ua/article/view/222541> (WoS)

Особистий внесок: розглянуто вплив крос-культурних особливостей на формування та розвиток мотивів трудової діяльності.

7. Помаза-Пономаренко А.Л., Назаров О.О., Удянський М.М., Мороз С.А., Хмиров І.М., Ахмедова О.О. Методичні підходи до прогнозування державної політики сталого розвитку регіонів України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. №1. С. 171–178 URL: <http://fkd.org.ua/article/view/227738> (WoS)

Особистий внесок: обґрунтовано вплив державної політики на сталий розвиток регіонів України.

8. Мороз С.А., Романовський О.Г., Мороз В.М., Грень Л.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Попова О.В. Залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО: аналіз думки роботодавців і напрями вдосконалення державної політики. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. №1. С. 521–538 URL: <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/3176> (WoS)

Особистий внесок: проведено аналіз університетських рейтингів за напрямом з'ясування спеціалізації та форм власності університетів.

9. Trusova N., Oleksenko R., Kalchenko S., Yeremenko D., Pasieka S., Moroz S. Managing the Intellectual Potential in the Business-Network of Innovative Digital Technologies. *Studies of Applied Economics*, 2021. Vol. 39-5, DOI: 10.25115/eea.v39i5.4910, ISSN: 1133-3197, URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4910>

Особистий внесок: обґрунтовано можливість використання потенціалів вищої освіти у забезпеченні інтелектуального потенціалу.

10. Мороз С.А., Мороз В.М. Дистанційна форма навчання в системі вищої освіти: аналіз думки студентів та напрями вдосконалення державної політики. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2021. №3(83). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3896> (WoS)

Особистий внесок: обґрунтовано ефективності використання інформаційно-комунікативних технологій в системі підготовки конкурентоспроможних фахівців.

11. Moroz S., Moroz V. Distance learning and face-to-face learning: student perception of quality assurance and prospects for improvement in education management technologies. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 2022. Volume: 23, Issue: 4, p. 159-182, URL: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tojde/issue/72877> (Scopus)

Особистий внесок: обґрунтовано стан дистанційної освіти та перспективи її розвитку.

12. Moroz S., Moroz V., Kalagin Y., Grygoryeva S., Sutula O., Kozlova O., Moroz O. The dependency of an individual's and state well-being on higher education quality: analysis of ukrainian students' and employers' opinion. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*. Volume 5 (46), 2022. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3803> (WoS)

Особистий внесок: обґрунтовано доцільність введення у науковий обіг показника залежності добробуту соціального об'єкту від якості вищої освіти.

Статті у фахових вітчизняних виданнях

13. Мороз С.А., Домбровська С.М., Мороз В.М. Рейтинг науково-педагогічних працівників, як складова системи державного управління якістю вищої освіти. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2017. Вип. 2 (7). С. 294–309.

Особистий внесок: обґрунтовано роль рейтингу науково-педагогічних працівників в системі державного управління якістю вищої освіти.

14. Мороз С.А. Вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти на рівні функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності. *Аспекти публічного управління: Збірник наукових праць ДРІДУ НАДУ*. 2017. №10–11. С. 13–21. <https://aspects.org.ua/index.php/journal/issue/view/31>

15. Мороз С.А. Реалізація принципу орієнтації на замовника, як напрям вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування : електронне наукове фахове видання ХНТУ*. 2018. №1. URL: http://el-zbirn-ku.at.ua/2018_1/19.pdf

16. Мороз С.А. Імплементация міжнародних стандартів якості вищої освіти в механізми державного управління (на прикладі реалізації принципів поліпшування та взаємовигідних стосунків з постачальниками). *Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць ОРІДУ НАДУ*. 2018.

№2(74). С. 97–103.

17. Мороз С.А. Потенціали університетських рейтингів в системі державного управління якістю вищої освіти: можливості та обмеження використання. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2018. Вип. 1 (8). С. 331–340.

18. Мороз С.А. Реалізація принципів процесного та системного підходів міжнародних стандартів якості в державному управлінні якістю вищої освіти. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Т. 29 (68) № 4. С. 96–102.

19. Мороз С.А., Бука І.С., Бука С.А., Мороз В.М. Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія). *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)* 2018. Вип. 2 (9). С. 282–295.

20. Мороз С.А. Детермінанти якості вищої освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління її забезпечення. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 57. С. 96–107.

21. Мороз С.А. Забезпечення відповідності університетських знань вимогам ринку праці як напрям удосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти. *Університетські наукові записки*. 2018. №3-4 (67-68). С. 276–286.

22. Мороз С.А. Місце та роль держави у забезпеченні контролю якості надання ЗВО освітніх послуг: аналіз результатів опитування латвійських студентів. *Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління*. 2019. №1(82). С. 68–82 URL:

https://www.researchgate.net/publication/337429544_MISCE_TA_ROL_DERZAVI_U_ZABEZPECENNI_KONTROLU_AKOSTI_NADANNA_ZVO_OSVITNIH_POSLUG_ANALIZ_REZULTATIV_OPITUVANNA_LATVIJSKIH_STUDENTIV

23. Мороз С.А. Елементи системи вищої освіти як об'єкти державного управління її якістю (за результатами аналізу поглядів вітчизняних вчених). *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2018. №4. С. 16–21. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2018/5.pdf

24. Мороз С.А. Інтернаціоналізація вищої освіти як інструмент забезпечення її якості: розмежування компетенції суб'єктів державного управління та адміністрацій ЗВО. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. №1(20). С. 75–85.

25. Мороз С.А. Міжнародний досвід використання інструменту інтернаціоналізації вищої освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління її якістю. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2019. Вип. 1 (10). – С. 268–279

26. Мороз С.А. Особливості використання механізмів державного управління інтернаціоналізацією вищої освіти та напрями їх удосконалення. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 10. С. 94–101, <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14789/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%81%D0>

%B0%2010_2019%20%D1%81.132-135.pdf

27. Мороз С.А. Механізм інтернаціоналізації освітньої діяльності закладів вищої освіти: взаємодія держави та університету в забезпеченні якості вищої освіти. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електронне наукове фахове видання ХНТУ*. 2019. №2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_2/19.pdf

28. Мороз С.А. Досвід Китаю у забезпеченні розвитку галузі освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №9. С. 70–77

29. Мороз С.А. Оцінювання якості вищої освіти студентами з Китаю як підґрунтя для використання його досвіду у вдосконаленні системи управління освітянською галуззю України. *Публічне урядування*. 2019. №4. С. 174–188

30. Мороз С.А. Відповідність університетських знань вимогам ринку праці: аналіз думки студентів з Китаю. *Вісник післядипломної освіти (Серія «Управління та адміністрування»)*. 2019. №8 (37). С. 46–70. http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/8_37_2019/Bulletin_8_37_Management_and_administration_Svitlana_Moroz_UA.pdf

31. Мороз С.А. Компетенція держави у забезпеченні контролю якості надання університетами освітніх послуг: аналіз думки студентів китайських ЗВО. *Право та державне управління*. 2019. №2, Т.2. С. 267–276. http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_2/40.pdf

32. Мороз С.А. Результати оцінювання якості вищої освіти студентами українських ЗВО як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління якістю надання освітніх послуг. *Вісник НАДУ (Серія «Державне управління»)*. 2019. №3. С. 98–106. <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/86/files/9812cf81-883e-403c-96ac-a0d8b0d3f056.pdf>

33. Мороз С.А. Рівень державного контролю якості надання освітніх послуг у контексті поглядів студентів вітчизняних ЗВО. *Теорія та практика державного управління*. 2019. №3. С. 33–43

34. Мороз С.А. Рівень відповідності університетських знань вимогам ринку праці: аналіз думки студентів вітчизняних ЗВО та напрями вдосконалення механізмів державного управління системою вищої освіти. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2019. Вип. 2 (11). С. 303–315.

35. Мороз С.А. Якість вищої освіти як детермінанта добробуту людини та держави: оцінка студентів вітчизняних ЗВО. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2019. №4. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-4-5203>

36. Мороз С.А. Результати оцінювання студентами вітчизняних ЗВО рівня прояву детермінант якості вищої освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління її забезпеченням. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2020. №3(9). С. 306–320. URL: <http://maup.com.ua/ua/ekspert/vypusky.html>

37. Мороз С.А. Рівень відповідальності основних суб'єктів управління за підвищення якості вищої освіти (за результатами аналізу думки українських

студентів). *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2020. Вип. 1 (12). С. 373–387.

38. Мороз С.А. Рівень відповідності університетських знань вимогам ринку праці: аналіз думки працедавців та напрями вдосконалення механізмів державного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти. *Актуальні проблеми державного управління*. 2020. №1(57). С. 309–317. <http://apdu.journal.kharkiv.ua/index.php/apdu/issue/view/14>

39. Мороз С.А. Якість вищої освіти в контексті експертних оцінок роботодавців Східної України: аналіз результатів опитування та напрями вдосконалення механізмів державного управління. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 3(64). С. 107-120. <http://edu.lvivacademy.com/article/view/217609>

40. Мороз С.А., Мороз В.М. Система вищої освіти України: результати державного управління в контексті експертної оцінки британської агенції Quacquarelli Symonds. *Державне будівництво*. 2020. №1. URL: <http://db.journal.kharkiv.ua/index.php/db/article/view/84/79>

Особистий внесок: обґрунтовано необхідність підвищення динаміки розвитку системи вищої освіти.

41. Мороз С.А., Мороз В.М. Детермінанти та напрями вдосконалення якості вищої освіти України: аналіз експертної думки роботодавців. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2021. № 2(101) С. 61–68, URL: <http://visnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/238288>

Особистий внесок: обґрунтовано напрями вдосконалення практики реалізації державної політики щодо забезпечення ЗВО якості вищої освіти.

42. Мороз С.А. Матеріальні ресурси ЗВО як об'єкт державного управління забезпеченням якості вищої освіти. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2021. Вип. 1 (14). С. 192–199 <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/13273>

43. Мороз С.А. Використання принципів міжнародного стандарту якості в системі державного управління якістю вищої освіти. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)* 2021 Вип. 2 (15). С. 124–131 <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14592/1/Moroz.pdf>

44. Мороз С.А. Напрями вдосконалення механізмів призначення керівників зво в системі публічного управління якістю вищої освіти. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2022. Вип. 1 (16). С. 373–387

45. Мороз С.А. Якість вищої освіти в системі трудового потенціалу людини та її вплив на розвиток людського капіталу держави: аналіз думки роботодавців. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2020. Вип. 2 (13). С. С. 383–405

46. Мороз С.А., Мороз В.М., Мороз О.В. Бенефіціари якості вищої освіти: персоналізація суб'єктів (публічно-управлінський аспект). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Том 33 (72) № 4 2022. С. 58–63.

Особистий внесок: узагальнено тлумачення міжнародних стандартів якості бенефіціарів вищої освіти.

47. Мороз В.М., Мороз С.А. Система сучасної фахової передвищої освіта як складова механізму забезпечення якості вищої освіти: державно-управлінський аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №1. С. 89–96, URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2021/16.pdf

Особистий внесок: обґрунтовано можливість використання потенціалів системи фахової передвищої освіти у забезпеченні якості вищої освіти.

48. Мороз С.А. Ліцензування професійної діяльності в системі вищої освіти, як механізм державного контролю для забезпечення її якості. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Вип. 33 (72). С. 76–80 URL: http://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/13.pdf

49. Мороз С.А., Мороз В.М. Відповідальність суб'єктів управління якістю вищою освітою: аналіз експертних оцінок роботодавців. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. № 1(11), С. 128-148, URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/229/240>

Особистий внесок: обґрунтовано необхідність включення представників роботодавців до складу експертних груп з акредитації освітніх програм.

Статті у міжнародних рецензованих виданнях

50. Moroz S. Public administration of the quality of higher education in the context of norms of international quality standards: the principle of decision making based on facts. *The European Journal of Economics and Management Sciences*. 2017. №4. P. 189–193. <http://ppublishing.org/ru/journals/399/>

51. Мороз С.А. Качество высшего образования как объект государственного управления: содержание категории через призму норм международных мониторинговых миссий. *Научно-методический журнал КазНПУ «Педагогика и психология»*. 2018. №1. С. 23–35.

52. Moroz S. State management of higher education quality as an object of dissertations' researches: analysis of the substantial orientation of science researches. *Authority and society (History, Theory, Practice)*. 2017. №4 (44). P. 15–23. <http://www.odageorgia.ge/?page=gamocemebi>

53. Мороз С.А., Мороз В.М. Державне управління якістю вищої освіти: менеджмент на рівні особистості. *World scientific extent: Collection of scientific articles. Coventry, United Kingdom: Agenda Publishing House*, 2017. – С. 232–238.

Особистий внесок: визначено напрями державного управління якістю вищої освіти з прийняттям до уваги її змісту на індивідуальному рівні.

54. Мороз С.А., Бука И.С., Мороз В.М., Грень Л.Н. Детерминанты качества высшего образования: значимость и сила влияния (по результатам экспертного оценивания студентов Балтийской Международной Академии, Латвия). *Научно-методический журнал КазНПУ «Педагогика и психология»*. 2019. №1. С. 74–80. http://kaznpu.kz/docs/vestnik/seriya_ped_nauki/Trebovanye_vestnik_2018.pdf

Особистий внесок: обґрунтовано роль суб'єктів державного управління в забезпеченні якості вищої освіти.

55. Мороз С.А., Грень Л.Н., Мороз В.М. Концептуализация категории

«механизмы государственного управления» через призму анализа содержания феномена «механизм» в экономических, юридических и технических науках. *Научный журнал Академии государственного управления Республики Армения «Публичное управление»*. 2019. №1. С. 10–19. https://paara.am/ru/science/publicchnoe_upravleniya/

Особистий внесок: обґрунтовано зміст категорії «механізми державного управління»

56. Moroz S. Dependence of the higher education quality on the type of Institute of Higher Education as a basis for improvement of mechanisms of public administration of the educational sector (basing on the results of the survey of Ukrainian students). *Authority and society (History, Theory, Practice)*. 2020. №2 (54). P. 160–166.

57. Moroz S. Public administration of the quality of higher education: characteristics of the system content and the principle of consistency. *Authority and society (History, Theory, Practice)*. 2019. №1 (49). P. 52–61.

58. Moroz S.A., Moroz V.M. Higher education quality as a determinant to ensure state security of Ukraine. *Scientific and practical international conference: Public Administration in the 21st Century: Problems and Development Prospects*. 20 November 2020. URL: <http://du.nuczu.edu.ua/images/ConferenceMaterials/WOSConference.pdf>

Особистий внесок: обґрунтовано роль якості вищої освіти в системі забезпечення державної безпеки.

Інші публікації.

59. Мороз С.А., Мороз В.М. Зміст дефініції «якість вищої освіти» в контексті наукових поглядів представників східноєвропейських наукових шкіл. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2017. №2. С. 58–71

Особистий внесок: визначено чинники які обумовлюють багатогранність прояву змісту категорії якості вищої освіти/

60. Мороз С.А. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип залучення персоналу. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2017. №3. С. 86–98

61. Мороз С.А., Мороз В.М. Напрями вдосконалення механізмів державного управління системою вищої освіти та її якістю: обґрунтування можливості використання латвійського досвіду. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2018. №4. С. 45–61

Особистий внесок: обґрунтовано можливість використання досвіду Латвії для вдосконалення системи забезпечення якості вищої освіти України.

62. Мороз С.А. Відповідальність суб'єктів публічного управління за якість вищої освіти в контексті експертних оцінок студентів вітчизняних ЗВО. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2020. №1. С. 35–42.

63. Мороз С.А., Бука С.А., Бука І.С., Мороз В.М. Результати аналізу

думки студентів вітчизняних ЗВО щодо сили прояву детермінант якості вищої освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління її забезпеченням. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2019. №4. С. 95–111.

Особистий внесок: обґрунтовано напрями вдосконалення змісту та практики використання нормативно-правового механізму державного управління забезпеченням якості вищої освіти.

64. Мороз С.А., Бука І.С., Мороз В.М., Бука С.А. Фактори вибору місця здобуття вищої освіти як об'єкт публічного управління забезпеченням її якості (за результатами опитування студентів українських закладів вищої освіти). *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2020. №1. С.116–130.

Особистий внесок: узагальнено вплив адміністрації ЗВО на формування мотивів вибору у абітурієнтів місця здобуття вищої освіти.

65. Мороз С.А., Мороз В.М. Якість вищої освіти в Україні: аналіз думки роботодавців та напрями вдосконалення державної політики у сфері вищої освіти. *Лідер. Еліта. Суспільство*. 2020. №1. С. 64–73

Особистий внесок: обґрунтовано напрями вдосконалення змісту та практики реалізації державної політики у сфері вищої освіти.

66. Мороз С.А., Бука І.С., Мороз В.М., Манчак І.Т. Стейкхолдери забезпечення якості вищої освіти: тлумачення змісту категорії та персоналізація суб'єктів. *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2021. №2. С. 39-48.

URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/Vestniki/actual_development_problems_ukrainian_society.pdf

Особистий внесок: узагальнено ідентифікацію стейкхолдерів, по відношенню до процедур та результатів функціонування ЗВО.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

67. Мороз С.А. Інтернаціоналізації вищої освіти як інструмент соціогуманітарного розвитку держави: категоріальний зміст феномену. *Публічне управління XXI століття: традиції та інновації* : XVII міжнар. наук. конгрес, 27 квітня 2017 р. Харків, 2017. С. 353–356.

68. Мороз С.А. Місце і роль інтернаціоналізації вищої освіти у кадровому забезпеченні публічного адміністрування. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : Всеукр. міжвуз. конф., 21 квітня 2017 р. Дніпропетровськ, 2017. С. 245–247.

69. Мороз С.А. Інтернаціоналізації вищої освіти як показник рівня розвитку її якості: державно-управлінський аспект. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти*: міжнар. наук.- практ. конф., 30–31 травня 2017 р. Монреаль, 2017. С. 159–161

70. Мороз С.А. Інтернаціоналізація вищої освіти як складова інтеграційних процесів системи вищої освіти та фактор впливу на її якість. *Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект*: матеріали круглого столу, 2 червня 2017 р. – Дніпро, 2017. – С. 118–120

71. Мороз С.А. Інтернаціоналізація вищої освіти України: напрями вдосконалення нормативно-правового механізму державного управління. *Західноукраїнський науковий вісник*. 2017. №. 1. URL: <http://derjava2017.blogspot.com/p/blog-page.html>

72. Мороз С.А. Роль держави у підвищенні рівня інтернаціоналізації вищої освіти та забезпеченні її якості. *Західноукраїнський науковий вісник*. 2017. №. 1. URL: http://ukr2017ref.blogspot.com/p/blog-page_34.html

73. Мороз С.А. Державне регулювання інтернаціоналізації вищої освіти: тлумачення змісту категорії. *Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи* : міжнар. наук.-метод. конф., 11-12 травня 2017 р. Львів, 2017. С. 194–195.

74. Мороз С.А., Мороз В.М. Якість вищої освіти: категоріальний зміст дефініції та її основні детермінанти в контексті наукових поглядів представників пострадянських наукових шкіл. *Strategy of Quality in Industry and Education* : XIII International Conference, June 5-8, 2017. Varna, Bulgaria, 2017. С. 251–256. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40812/1/Moroz_Yakist_vyshchoi_osvity_2017.pdf

75. Мороз С.А. Акредитація навчальних програм як метод державного управління якістю вищої освіти. *Інституційний розвиток системи публічного управління та адміністрування* : Круглий стіл, 25 травня 2017 р. Львів, 2017. С. 94–97.

76. Moroz S.A. State management of quality of higher education in the context of the norms of international quality standards: principle of mutually beneficial relations with the suppliers. *Innovative technologies in science and education. European experience* : International Conference, November 21–24, 2017. Vienna, 2017. P. 137–142.

77. Мороз С.А. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип процесного підходу. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. Учасстю, 27 жовтня 2017 р. Одеса, 2017. С. 365–366.

78. Мороз С.А. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип системного підходу. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика* : V Міжнарод. наук.-практ. конф., 24 листопада 2017 р. Запоріжжя, 2017. С. 157–160.

79. Мороз С.А. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип постійного поліпшення. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком* : матеріали XI регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 1 грудня 2017 р. Дніпро, 2017. С. 590–593.

80. Мороз С.А. Об'єкти державного управління якістю вищої освіти в контексті змісту класифікаційних підходів до тлумачення її змісту. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика* : Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19-20 квітня 2018 р. Харків, 2018. С. 52–54.

81. Мороз С.А. Якість вищої освіти як об'єкт державного управління: історична ретроспектива формулювання дефініції. *Публічне управління XXI ст.: світові практики та національні перспективи* : міжнар. наук. конгрес, 26 квітня 2018 р. Х., 2018. С. 321–324.

82. Мороз С.А. Гуманітаризація змісту вищої освіти як об'єкт державного управління її якістю. *Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності* : Всеукр. наук.- практ. інтернет-конф., 30 березня 2018. Львів, 2018. С. 97–99.

83. Мороз С.А. Елементи системи вищої освіти, як детермінанти державно-управлінського впливу на її якість. *Людина віртуальна: нові горизонти* : Міжнар. наук.- практ. конф., 30-31 березня 2018 р. Монреаль, 2018. С. 182–185.

84. Мороз С.А. Елементи системи вищої освіти як об'єкти державного управління її якістю (за результатами аналізу поглядів зарубіжних вчених). *Актуальні питання публічного управління та адміністрування в контексті реалізації адміністративної реформи*: Всеукр. наук.- практ. інтернет конф., 19 червня 2018 р. Умань, 2018. С. 37–39.

85. Мороз С.А. Детермінанти феномену якості вищої освіти як об'єкти державного управління процесом її забезпечення. *Стратегія якості в промисловості і освіті*: XIV Міжнарод. наук.-практ. конф., 04-07 червні 2018 р. Варна, 2018. С. 184–188.

86. Мороз С.А. Глобальний рівень забезпечення якості вищої освіти: загальна характеристика та основні методи. *Реалізація євроінтеграційної політики України: суспільно-політичний та безпековий аспект* : Міжнарод. наук.-практ. конф., 7 червня 2018 р. Миколаїв, 2018. С. 41–44. <http://dspace.chmnu.edu.ua/handle/123456789/200?locale=ru>

87. Moroz S. Reform of the higher education : the priorities of state politics in providing of quality of education activities. *Authority and society: International Conference, October 19, 2018. Tbilisi. 2018. №4. С. 155–155.*

88. Мороз С.А., Бука С.А. Вплив окремих характеристик якості вищої освіти на її загальний рівень через призму поглядів європейських студентів. *Якість вищої освіти: компетентнісний підхід в підготовці сучасного фахівця* : Міжнарод. наук.-метод. конф., 14-15 листопада 2018 р. Полтава, 2018. С. 23–25.

Особистий внесок: обґрунтовано прийняття до уваги думки студентів на рівні одного з суб'єктів експертного оцінювання.

89. Мороз С.А. Залежність якості вищої освіти від форми фінансування її здобуття: аналіз відповідей європейських студентів та напрями вдосконалення механізмів державного управління освітянською галуззю. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком* : наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 30 листопада 2018 р. Дніпро, 2018. С. 457–461. URL: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2018_11_30_Material_Social_develop.pdf

90. Мороз С.А., Бука І.С., Мороз В.М. Якість вищої освіти: компетенція суб'єктів публічного управління в контексті поглядів європейських студентів. *Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та*

адміністрування : наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 1-2 листопада 2018 р. Київ, 2018. С. 209–215. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/223/files/7462ef34-7c25-4f38-ae99-967eb3747145.pdf>

Особистий внесок: обґрунтовано необхідність залучення студентів ЗВО до моніторингу якості надання освітянських послуг.

91. Мороз С.А., Бука І.С., Мороз В.М. Суб'єкти проведення реформ щодо підвищення якості вищої освіти в контексті поглядів європейських студентів *Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування* : наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 1-2 листопада 2018 р. Київ, 2018. С. 204–209. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/223/files/7462ef34-7c25-4f38-ae99-967eb3747145.pdf>

Особистий внесок: обґрунтовано необхідність реформування системи вищої освіти.

92. Мороз С.А., Бука І.С., Мороз В.М. Рівень впливу якості вищої освіти на добробут особи яка її здобула: результати анкетування латвійських студентів. *Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики* : міжнар. наук.-практ. конф., 06-07 грудня 2018 р. Київ, 2018. С. 97–98.

Особистий внесок: обґрунтовано ефективність використання механізмів державного управління якістю надання освітніх послуг ЗВО.

93. Мороз С.А., Бука І.С., Мороз В.М. Рівень впливу якості вищої освіти на добробут держави: результати емпіричних досліджень як підґрунтя для формування державної політики (за результатами аналізу думки латиських студентів). *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 26 жовтня 2018 р. Одеса, 2018. С. 164–166.

Особистий внесок: обґрунтовано залежність між рівнем якості вищої освіти та добробуту населення.

94. Мороз С.А. Залежність якості вищої освіти від типу ЗВО як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління освітянською галуззю (за результатами опитування латиських студентів). *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства* : міжнарод. наук.-практ. конф., 9 листопада 2018 р. Чернігів, 2018. С. 102–104.

95. Мороз С.А. Обґрунтування можливості використання досвіду Латвії для вдосконалення механізмів державного управління системою вищої освіти України. *Сучасна освіта – доступність, якість, визнання* : міжнар. наук.-метод. конф., 14-15 листопада 2018 р. Краматорськ, 2018. С. 173–177. URL: https://drive.google.com/file/d/1ApNxecB4q7j-ooDOz-TH1IRZv5a_EXIf/view

96. Moroz S., Moroz O. The priorities of state politics in providing quality of higher education in Ukraine. *Authority and society: International Conference*, October 19, 2018. Tbilisi. 2018. №4. С. 153–154.

Особистий внесок: сформульовано напрями вдосконалення механізмів державного управління забезпеченням якості освіти.

97. Мороз С.А. Класифікація механізмів державного управління якістю

вищої освіти та їх загальна характеристика. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика* : VI Міжнарод. наук.-практ. конф., 30 листопада 2018 р. Запоріжжя, 2019. С. 137–140.

98. Мороз С.А., Мороз О.В. Інституційне середовище як об'єкт управління якістю об'єкта. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика*: Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19-20 квітня 2018 р. Харків, 2018. С. 50–52.

Особистий внесок: обґрунтовано безпосередню участь інституційного середовища в управлінні якістю її основних акторів.

99. Мороз С.А., Мороз В.М. Взаимодействие института государства и институции университета: единство и противоречия между государственным управлением и университетским развитием. *Performanțe într-o economie competitivă: materialele conferinței internaționale*, 18-19 mai 2018 р. Chișinău, 2018. С. 266-276.

Особистий внесок: обґрунтовано напрями вдосконалення державної політики у сфері вищої освіти.

100. Мороз С.А. Рейтинг як інструмент механізмів державного управління розвитком соціального об'єкту: категоріальна сутність та можливості використання. *Людина віртуальна: нові горизонти* : Міжнарод. наук.-практ. конф., 30-31 березня 2019 р. Рубіжне, 2019. С. 143–146.

101. Moroz S.A. Management of university marketing activities: factors that influence on choice of place of obtaining higher education (according to the results of a survey of Latvian students). *Information technologies and management* : The 17th International scientific conference, 25-26 April 2019. – Riga, 2019. – С. 163-165. URL: <https://www.isma.lv/ru/konferentsii-i-issledovaniya/konferentsii>

102. Мороз С.А. Об'єднання освіти та виробництва: шлях до розвитку чи до занепаду якості вищої освіти? (за результатами аналізу досвіду Китаю). *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: XXVII Міжнарод. наук.-практ. конф. MicroCAD-2019*, 15-17 травня 2019 р. : у 4 ч. Ч. IV. Харків, 2019. – С. 110.

103. Мороз С.А. Якість вищої освіти: компетенція суб'єктів публічного управління в контексті поглядів китайських студентів. *Стратегія якості в промисловості і освіті* : міжнар. конф., 03 – 06 червня 2019 р. Варна, 2019. С. 310–314.

104. Мороз С.А. Залежність якості вищої освіти від форми фінансування її здобуття: аналіз результатів анкетування студентів з Китаю. *Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи* : всеукр. наук.-практ. конф., 29 травня 2019 р. Полтава, 2019. С. 126–131.

105. Мороз С.А. Залежність якості вищої освіти від типу ЗВО як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління освітянською галуззю (за результатами опитування студентів з Китаю). *Становлення та розвиток публічного адміністрування* : конф. молодих уч. за між нар. участю, 10 травня 2019 р. Дніпро, 2019. С. 219–223.

106. Мороз С.А. Уровень государственного контроля в системе

обеспечения качества высшего образования Китая (по результатам опроса студентов). *Время вызовов и возможностей: проблемы, решения, перспективы: международ. науч.-практ. конф. молод. уч., 17-18 мая 2019 г. Рига, 2019. С. 223–226.*

107. Мороз С.А., Мороз В.М. Качество высшего образования в системе управления наукой: содержание феномена в контексте экспертной оценки китайских студентов. *Современные проблемы управления: международ. науч.-практ. конф., 08-09 октября 2019 г. Ереван, 2019. С. 148–160.*

Особистий внесок: обґрунтовано вплив якості вищої освіти на якість наукової діяльності.

108. Мороз С.А. Рівень відповідальності органів публічного управління за якість вищої освіти: аналіз думки студентів вітчизняних ЗВО. *Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології : наук.-практ. конф. за між нар. участю, 31 жовтня 2019 р. Київ, 2019. С. 177–180.*

109. Мороз С.А. Досвід Китаю щодо забезпечення якості вищої освіти через механізм її інтернаціоналізації. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : Міжнарод. наук.-практ. конф., 17-18 травня 2019 р. Харків, 2019. С. 44-46.*

110. Мороз С.А., Мороз В.М. Сила прояву детермінант якості вищої освіти: аналіз думки роботодавців та напрями вдосконалення змісту державної політики. *Інноваційні технології публічного управління та адміністрування: теорія і кращі практики 21 століття : Всеукр. наук.-практ. конф., 17 жовтня 2020 р. – Мелітополь, 2020. – С. 96–101.*

Особистий внесок: сформульовано напрями вдосконалення механізмів державного управління забезпеченням якості освітньої діяльності.

111. Мороз С.А. Напрями вдосконалення державного управління забезпеченням якості вищої освіти на обласному рівні. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: XXVII Міжнарод. наук.-практ. конф. MicroCAD-2020, 13-15 травня 2020 р. : у IV ч. Ч. IV. Харків, 2020. – С. 135.*

112. Мороз С.А. Якість вищої освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління її забезпеченням. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 18-19 березня 2020 р. Харків, 2020. С. 32–35. URL: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2020/2.pdf>*

113. Мороз С.А. Залежність якості вищої освіти від форми фінансування її здобуття: думка студентів вітчизняних ЗВО як підстава для вдосконалення державної політики у галузі освіти. *Публічне управління XXI століття: портал можливостей : XX міжнар. наук. конгрес, 23 квітня 2020 р. Харків, 2020. С. 210 – 213.*

114. Мороз С.А., Мороз В.М. Думка роботодавців щодо частки відповідальності окремих суб'єктів за реформування системи забезпечення якості вищої освіти. *Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу в умовах карантинних обмежень та дистанційного навчання: міжнарод. наук.-практ. конф., 6-7 квітня 2021 р. Харків, 2021. С. 132–136. URL:*

<http://dspace.khntusg.com.ua/handle/123456789/16548>

Особистий внесок: обґрунтовано необхідність проведення реформ щодо підвищення якості вищої освіти

115. Мороз С.А. Цифровізація вищої освіти, як відповідь на виклик пандемії COVID-19. *Круглий стіл. Формування дієвих механізмів державного управління з забезпечення державної безпеки* (14 травня 2021 р.). Харків, 2021. С. 263–264.

URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13637/1/ZBNMKS2021.pdf>

АНОТАЦІЯ

Мороз С.А. «Механізми публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2022.

Узагальнено результати наукових досліджень щодо тлумачення феномену якості вищої освіти та визначено теоретико-методологічні та науково-прикладні підходи до розвитку його категоріального змісту у межах сучасного наукового дискурсу. Розглянуто особливості прояву якості вищої освіти на рівні одного з основних об'єктів публічного управління у соціально-гуманітарній сфері, а також визначено детермінанти його актуалізації в системі менеджменту якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти. Проведено темпорально-просторовий аналіз формування змісту феномену якості вищої освіти та надано характеристику основних елементів її системи.

З'ясовано рівні прояву феномену якості вищої освіти та надано характеристику змісту кожного з них через призму місця та ролі держави в системі управлінських впливів на визначені детермінанти відповідного об'єкту. Конкретизовано зміст та структуру системи забезпечення якості вищої та визначено найбільш ефективні за очікуваними результатами свого впливу методи, інструменти та важелі публічного управління її функціонуванням та подальшим розвитком. За результатами узагальнення змісту наукових підходів щодо визначення категоріально змісту механізмів державного та публічного управління, а також тлумачення дефініції комплексного механізму публічного управління було сформульовано визначення комплексного механізму публічного управління забезпеченням якості вищої освіти.

Систематизовано основні етапи становлення та розвитку системи забезпечення якості освітньої діяльності в Європейському просторі вищої освіти, а також визначено місце та роль держави на кожному з них. За результатами аналізу практик функціонування моделей забезпечення якості вищої освіти Фінляндії, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та Республіки Польща, опрацьовано рекомендації щодо удосконалення змісту механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої

освіти в Україні.

За результатами концептуалізації тлумачень феномену державної політики у сфері освіти, а також аналізу особливостей прояву його основних детермінант в системі практик використання механізмів публічного управління було конкретизовано зміст державної політики щодо забезпечення якості вищої освіти, а також визначено основні принципи її формування. Сформульовано завдання суб'єктів публічного управління щодо напрямів реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Обґрунтовано потенціали механізмів ліцензування та сертифікації професійної діяльності науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої освіти, а також запропоновано напрями вдосконалення механізмів призначення керівників ЗВО та укладання контрактів з науково-педагогічними працівниками в системі публічного управління забезпеченням якості вищої освіти. За результатами проведеного дисертаційного дослідження були розроблені практичні рекомендації щодо напрямів удосконалення змісту та практики використання механізмів публічного управління у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні.

Ключові слова: якість вищої освіти; управління якістю; система забезпечення якості вищої освіти; механізми публічного управління; державна політика у сфері забезпечення якості вищої освіти; комплексний механізм публічного управління; формування та реалізація державної політики; професійна сертифікація науково-педагогічної діяльності; ліцензування професійної діяльності в системі вищої освіти.

ANNOTATION

Moroz S.A. «Mechanisms of public administration in the field of assurance of higher education quality in Ukraine». – Qualifying scientific paper as the manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of the doctor of sciences of public administration specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, 2022.

The results of scientific researches on interpretation of the phenomenon of the higher education quality are summarized, as well as theoretical and methodological and scientific-applied approaches to the development of its categorical content within the framework of the modern scientific discourse are defined. Peculiarities of expression of higher education quality at the level of one of the main objects of public administration in social and humanitarian sphere are considered, as well as the determinants of its actualization in the system of management of quality of educational activity of institutions of higher education and quality of higher education are defined. The topic-space analysis of the formation of the content of the phenomenon of quality of higher education and the description of the main elements of its system was carried out.

The level of development of the phenomenon of higher education quality has been determined and the content characteristics of each of them has been described

because of the place and role of the state in the system of administrative influence on the determined determiners of the corresponding object. The content and structure of the system of quality assurance is specified and the most effective methods, tools and levers of public management of its functioning and further development are determined according to the expected results of its influence. Basing on the results of generalization of the contents of scientific approaches concerning definition of the categorical content of the mechanisms of state and public administration, as well as interpretation of definition of the collective mechanism of public administration of assurance of higher education quality was formulated.

The main stages of formation and development of the system of assurance of educational activities quality in the European space of higher education, as well as the place and role of the state at each of them are defined. Based on the results of the analysis of the practice of functioning models of assurance of higher education quality in Finland, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Republic of Poland, the recommendations on improvement of the content of public management mechanisms in the sphere of quality assurance of higher education in Ukraine have been elaborated.

Basing on the results of conceptualization of the interpretation of the phenomenon of state policy in the sphere of education, as well as analysis of the peculiarities of its main determinants in the system of practices of public administration mechanisms, the content of the state policy on ensuring the quality of higher education was specified, as well as the basic principles of its formation were defined. The tasks of public administration entities regarding the directions of implementation of state policy in the sphere of assurance of higher education quality have been formulated.

The potential of the mechanisms of licensing and certification of professional activities of scientific and pedagogical workers for assurance of quality of higher education has been substantiated, as well as the directions of improvement of mechanisms of appointment of heads of the Institute of Higher Education and signing of contracts with scientific and pedagogical workers in the system of public administration of quality of higher education has been proposed. Based on the results of the research, practical recommendations were developed on the directions of improvement of the content and practice of public management mechanisms in the sphere of quality assurance of higher education in Ukraine.

Key words: higher education quality; quality management; system of higher education quality assurance; mechanisms of public administration; state policy in sphere in assurance of higher education quality; complex mechanism of public administration; formation and realisation of state policy; professional certification of science and pedagogic activities; licensing of professional activity in the system of higher education.